

FAUSKE KOMMUNE

SAKSPAPIR

	JournalpostID: 09/9861 Arkiv sakID.: 09/2656	Saksbehandler: Frode Ramskjell
Sluttbehandlete vedtaksinstans: KOMMUNESTYRE		
Sak nr.: 006/10	DRIFTSUTVALG	Dato: 27.01.2010

STANDARD ABONNEMENTSVILKÅR FOR VANN OG AVLØP

Vedlegg: Standard abonnementsvilkår – administrative bestemmelser
Standard abonnementsvilkår – tekniske bestemmelser
Brev fra KS datert 7/11-08

Sammendrag:

Bakgrunn

Kommunenes sentralforbund utarbeidet i 1992 et normalreglement for sanitæranlegg som skulle hjelpe kommunene i spørsmål om juridiske og forvaltningsmessige forhold mellom kommunene og huseiere/firmaer. Det var den gang anbefalt fra KS at normalreglementet ble vedtatt i kommunestyrrene. Dette er ikke tidligere gjort i Fauske kommune.

Abonnementsvilkår for vann og avløp

Kommuneforlaget har på vegne av Kommunenes Sentralforbund utarbeidet nytt ”normalreglement” som er kalt abonnementsvilkår for vann og avløp.

De nye administrative og tekniske bestemmelsene er utarbeidet av en komite som består av representanter fra følgende instanser:

- Oslo kommune
- Norske Rørleggerbedrifters landsforening
- Norsk Vann (tidligere Norvar)
- Adv. firmaet Haavind Vislie AS
- Seniorkonsulent Torgersen
- Hias
- Kommuneforlaget

Bestemmelsene er utarbeidet på grunnlag av følgende lovverk:

- Plan- og bygningsloven med forskrifter
- Forurensningsloven
- Matloven
- Vannressursloven
- Lov om kommunale vass- og kloakkavgifter med forskrifter

Innhold i bestemmelsene

Standard abonnementsvilkår for vann og avløp består av administrative og tekniske bestemmelser utgitt i hvert sitt hefte. De administrative bestemmelsene tar for seg juridiske og forvaltningsmessige forhold mens de tekniske bestemmelsene fastlegger krav til teknisk utførelse.

Vilkårenes formål er å ivareta det gjensidige ansvarsforholdet mellom kommunen og den enkelte abonnent i forbindelse med tilknytning til offentlig vann- og avløpsanlegg, og å sikre betryggende utførelse av sanitærinstallasjoner og private vann- og avløpsanlegg.

Bestemmelsene gis i hovedsak av kommunen som eier av hovedanleggene og leverandør av tjenestene innenfor vann og avløp. Den foreliggende teksten er ment å utdype og konkretisere bestemmelsene i eksisterende lovverk og gi en kortfattet og lett tilgjengelig sammenfatning av de krav som gjelder.

Alle berørte parter, både huseiere, profesjonelle aktører og kommunalt ansatte skal kunne ha nytte av å bruke disse abonnementsvilkårene.

Vedlagt er også brev fra KS som ytterligere beskriver bakgrunnen for utarbeidelsen av heftene.

Gyldighet

Standard abonnementsvilkår for vann og avløp er utformet slik at de uforandret kan vedtas av kommunen. Det anbefales at abonnementsvilkårene vedtas av den enkelte kommune for at de skal ha tilstrekkelig gyldighet.

Økonomi

Et vedtak om å gjøre Standard abonnementsvilkår for vann og avløp gjeldende vil ikke ha noen kortsiktig økonomisk konsekvens. Innføringen kan likevel på sikt kunne ha en økonomisk gevinst ved framtidige forsikringssaker.

Fauske kommunes forsikringsselskap KLP har flere ganger etterlyst et slikt vedtak, jfr. vedlagte brev fra KS.

INNSTILLING :

Fauske kommunestyre vedtar at Standard abonnementsvilkår for vann og avløp – administrative og tekniske bestemmelser gjøres gjeldende for Fauske kommune.

Ragnar Pettersen
rådmann

Frank Zahl
Leder VVA

Kilde: Kommuneforlaget AS, Postboks 1263 Vika, 0111 Oslo

(Referanse må oppgis)

Vår referanse: 08/02686-1

Arkivkode:

Saksbehandler:

Deres referanse:

Dato: 7.11.2008

Fauske kommune

Bygg og eiendom

Resultatenhetsleder bygg/eiendom

Gunnar Myrstad

Postboks 93

8201 FAUSKE

Standard abonnementsvilkår for vann og avløp

På vegne av KS utgir Kommuneforlaget nå en ny utgave av det tidligere Normalreglement for sanitæranlegg, som har fått ny tittel: *Standard abonnementsvilkår for vann og avløp*.

Bør vedtas av kommunestyret for å ha tilstrekkelig gyldighet

KS oppfordrer det enkelte kommunestyret til å vedta de nye abonnementsvilkårene til erstatning for det gamle normalreglementet. Med klimaendringer og hyppigere ekstremvær er det viktig å tydeliggjøre fordelingen av risiko og ansvar mellom kommunen og den enkelte abonnent/huseier. Utarbeidelsen av de nye vilkårene har tatt hensyn til to interessante dommer - i Høyesterett (19. mars 2007) og Borgarting lagmannsrett (13. juni 2007), der kommunen i begge tilfelle ble frifunnet for erstatningskrav i forbindelse med skade på bygning grunnet tilbakeslag i det kommunale avløpsnettet.

Administrative bestemmelser kan lastes ned gratis fra www.ks.no

Som tidligere består abonnementsvilkårene av to hefter – Administrative bestemmelser som tar for seg juridiske og forvaltningsmessige forhold - og Tekniske bestemmelser som fastlegger krav til teknisk utførelse. Begge foreligger som trykte hefter. Administrative bestemmelser foreligger også elektronisk og er gratis for kommunene. Økonomisk støtte fra KS og Norsk Vann har gjort dette mulig. Gå inn på www.ks.no og logg deg inn (boks øverst til høyre). Dersom du ikke er registrert bruker, må du først registrere deg. Dette er gratis. Alle kommuneansatte vil etter pålogging fritt kunne laste ned Administrative bestemmelser (se i høyre spalte litt ned på siden etter pålogging). Filen er et word-dokument og gjør det enkelt for kommunen å foreta endringer/legge til særbestemmelser ved behov.

Oppdatert i henhold til endrede krav og bestemmelser

Underveis i revisjonsprosessen ble et høringsutkast sendt ut til en rekke kommuner, andre offentlige instanser og private organisasjoner. De innspillene og kommentarene som ble mottatt, har vært svært viktige for det endelige resultatet. En del av bestemmelsene er direkte eller indirekte hjemlet i lover og forskrifter, slik som plan- og bygningsloven og teknisk forskrift. Revisjonen har tatt hensyn til endrede krav og bestemmelser og KS oppfordrer kommunene til å ta i bruk de nye abonnementsvilkårene.

 KS

Standard abonnementsvilkår
for vann og avløp

Administrative bestemmelser

Kommuneforlaget

KS

Standard abonnementsvilkår
for vann og avløp

Administrative bestemmelser

Kommuneforlaget

Forord

Standard abonnementsvilkår for vann og avløp er en videreføring av *Normer for sanitæranlegg*, utgitt av Kommuneforlaget på vegne av KS og sist oppdatert i 1998. For den foreliggende utgaven har Kommuneforlaget ledet revisjonsarbeidet på vegne av KS. Arbeidet har vært utført av en egen redaksjonskomité i 2007–2008 som har bestått av:

Tom Arne Gjertsen, Oslo kommune

Bjørn Grimsrud, Norske Rørleggerbedrifters Landsforening (NRL)

Toril Hofshagen, Norsk Vann

Guttorm Jakobsen, adv.firmaet Haavind Vislie AS

Øistein TorgerSEN, seniorkonsulent

Terje Wikstrøm, Hias

Torhild Øien, Kommuneforlaget

Et høringsutkast ble i februar 2008 sendt ut til en rekke offentlige instanser og private organisasjoner, og deres innspill har vært verdifulle bidrag til resultatet som nå foreligger.

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Kommuneforlaget AS er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemmet i lov eller tillatt gjennom avtale med Kopinor, Interesseorgan for rettighetshavere til åndsvirk. Kopiering i strid med lov eller avtale kan medføre erstatningsansvar og inndragning, og kan straffes med bøter eller fengsel.

Innhold

INNLÉDDNING	9
1. GENERELT	10
1.1 Formål	10
1.2 Virkeområde/hjemmel	10
1.3 Definisjoner	13
1.4 Plikt til å overholde bestemmelsene	15
1.5 Overtredelser og håndhevelse	15
1.6 Endringer	17
1.7 Dispensasjon	17
1.7.1 Ikratføreden. Opphevelse av tidligere bestemmelser	17
2 SØKNAD OG GODKJENNING AV TILKNYTNING M.M.	17
2.1. Søknad om tilknytning til offentlig vann- og avløpsanlegg	17
2.2 Søknad om endringer	18
2.3 Tinglyste erkæringer	18
2.4 Godkjenning av søknad om tilknytning	19
2.5 Kontroll og besiktigelse av anlegg og installasjoner under utførelse	19
2.6 Prøving	20
2.7 Krav til materiell og utførelse	20
2.7.1 Separatsystem	20
3 ØVRIGE BESTEMMELSER	20
3.1 Anleggs- og vedlikeholdsutgifter	20
3.2 Funksjonskrav og tekniske krav	20
3.3 Eksisterende offentlige vann- og avløpsanlegg	21
3.4 Bygging nær offentlig vann- og avløpsanlegg	21
3.5 Opphør av tilknytning	22
3.6 Stengning av offentlige ledninger	22
3.7 Besiktigelse og kontroll av eksisterende anlegg og installasjoner	22
3.8 Kontroll og innskrenking av vannforbruk	23
3.9 Vannkvalitet og trykk	23
3.10 Videredistribusjon av vann- og avløpstjenester	24
3.11 Ekstraordinære vannuttak/påslipp	24
3.12 Påslippenes beskaffenhet	25
3.12.1 Generelt	25

Innledning

3.12.2 Forurensningsforskriften	25
3.12.3 Eksempler på ønskede væsker, stoffer, gasser eller produkter	26
3.13 Utskillere og renseanlegg	26
3.14 Ansvarsforhold	27

Standard abonnementsvilkår for vann og avløp består av administrative og tekniske bestemmelser utgitt i hvert sitt hefte. De administrative bestemmelser tar for seg juridiske og forvaltningsmessige forhold, mens de tekniske bestemmelsene fastlegger krav til teknisk utførelse.

Vilkårenes formål er å ivareta det gjensidige ansvarstilhørigheten mellom kommunen og den enkelte abonnent i forbindelse med tilknytning til offentlig vann- og avløpsanlegg, og å sikre betryggende utførelse av sanitærinstallasjoner og private vann- og avløpsanlegg.

Standard abonnementsvilkår for vann og avløp bør vedtas av den enkelte kommune for at de skal ha tilstrekkelig gyldighet. Vilkårene er utformet slik at de uforandret kan vedtas av kommunen. Det er imidlertid også mulighet for kommunen til å legge inn egne særbestemmelser.

Bestemmelsene gir i hovedsak av kommunen som eier av hovedanleggene og leverandør av tjenestene innenfor vann og avløp. En del bestemmelser er i tillegg direkte hjemlet i lover og forskrifter, som plan- og bygningsloven (tbl) og teknisk forskrift (TEK). Den foreliggende teksten er ment å utdype og konkretisere bestemmelsene i eksisterende lover og gi en kortfattet og lett tilgjengelig sammenfatning av de krav som gjelder. Det er imidlertid ikke meningen å presentere informasjon som finnes andre steder hvis dette ikke er nødvendig for sammenhengen i disse vilkårene. Det er brukt henvisninger til aktuelt regelverk der dette er naturlig.

Den foreliggende revisjonen har tatt hensyn til endrede krav og bestemmelser og nye utfordringer som kommunene står overfor, blant annet når det gjelder klimaendringer.

Alle berørte parter, både huseiere, profesjonelle aktører og kommunalt ansatte, skal kunne ha myte av å bruke disse abonnementsvilkårene.

1. Generelt

1.1 Formål

Formålet med disse bestemmelserne er å fastsette hvilke leveringsbestemmelser og vilkår kommunen, som eier av offentlig vann- og avløpsanlegg og leverandør av tjenestene, stiller for tilknytning til og bruk av offentlig vann- og avløpsanlegg. Dette omfatter også det gjensidige ansvarsforholdet mellom kommunen og den enkelte abonnent som er eller blir tilknyttet offentlig vann- og avløpsanlegg.

- stille krav til aktørene slik at de private vann- og avløpsanlegg som tilknyttes kommunalt nett, blir utført på en betryggende måte med hensyn til funksjonssikkerhet og anleggs- og utstyrskvalitet.

1.2 Virkeområde/nøjemmel

Abonnementsvilkårene omfatter private vann- og avløpsanlegg tilknyttet offentlige vann- og avløpsanlegg. De gjelder både for eksisterende og nye abonnenter, og uavhengig av om abonnementen har skrevet under en erklæring om å overholde vilkårene eller ikke.

For eksisterende abonnenter på vedtagelsesstedspunktet i den enkelte kommune gjelder de administrative bestemmelserne fullt ut, med unntak for søknadsplikten for eksisterende anlegg der det ikke foretas vesentlige endringer, jf. pkt. 2.2, og kravet til avstandsgrense på 4 meter for eksisterende bebyggelse, jf. pkt. 3.4.

For eksisterende abonnenter på vedtagelsesstedspunktet i den enkelte kommune gjelder de tekniske bestemmelserne knyttet til oppføring av anlegg bare for følgende punkter:

- Krav til overhøyde mellom topp hovedledning og laveste innvendig avløpsåpning, jf. pkt. 3.5 i tekniske bestemmelser
- Krav om sikring mot forurensning for å hindre tilbakesuging fra privat ledningsnett til offentlig ledningsnett, jf. pkt. 2.4 i tekniske bestemmelser

Kommentar: Dette er selsaegt ikke til hinder for at kommunen håndhever øvrige lover og regler dersom anlegg/bygning/installasjoner er oppført i strid med gjeldende bestemmelser på oppføringstedspunktet. Eksempler på dette kan være oppføring av bygninger og installasjoner som er i strid med gjeldende kommunale vedtekter, normer etc., eller i strid med servittlovens alminnelige bestemmelser om hvordan eiendom med kommunen som ledningsseier/servittthaver plikter å opprette.

For øvrig gjelder de tekniske bestemmelsernes krav i tilknytning til drift og vedlikehold av anleggene fullt ut så langt de passer.

Kommentar: Dersom for eksempel en vannledning lekker, vil det utgjøre et brudd på de tekniske bestemmelserne som kan følges opp med et pålegg om utbedring, uavhengig av når ledningen ble lagt.

Abonnementsvilkårene for vann og avløp gjelder, så langt de passer, også for påslipp til kommunal ledning fra offentlig veg, plass o.l.
Abonnementsvilkårene for vann og avløp er gitt av kommunen som eier av hovedanleggene og leverandør av vann- og avløpstjenester. En del vilkår er tillegg direkte hjemlet i lover og forskrifter.

Kommentar: Private vann- og avløpsanlegg uten offentlig tilknytning omfattes ikke av abonnementsvilkårene, med mindre pålegg om tilknytning til offentlig vann- og avløpsanlegg er gitt etter plan- og bygningslovens bestemmelser.

Henvisninger til lover og forskrifter

Vann- og avløpsanlegg er omfattet av et betydelig regelverk som det er viktig å ha kjennskap til og følge. Plan- og bygningsloven, med teknisk forskrift (TEK) og veiledering til teknisk forskrift (VTEK), gir rammebetingelsene for planlegging og utforming av sanitærinstallasjoner og vann- og avløpsanlegg. Tillegg kommer enkelte lover med tilhørende forskrifter som normalt vil være av betydning for den enkelte kommunens vann- og avløpsabonnementer. Det gjøres oppmerksom på at lover og forskrifter kan endre seg over tid:

- Plan- og bygningsloven med bl.a. følgende forskrifter:
 - Forskrift om krav til byggeverk og produkter til byggeverk (teknisk forskrift – TEK). Det vises til kapittel 9-5 Sanitæranlegg og kapittel 11 Vannforsyning- og avløpsanlegg
 - Forskrift om saksbehandling og kontroll i byggesaker (SAK)
 - Forskrift om godkjenning av foretak for ansvarsrett (GOF)
- Lov om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven) med bl.a. følgende forskrift:
 - Forskrift om begrensning av forurensning (forurensningsforskriften)

- Lov om matproduksjon og mattrygghet (matloven) og Lov om helsefjenesten i kommunene (kommunehelsefjenesteloven) med bl.a. følgende forskrifter:
 - Forskrift om vannforsyning og drikkevann (drikkevarnforskriften)
 - Forskrift om miljørettet heisevern
 - Forskrift for baderanlegg, bassengbad, badstu m.v.
- Lov om vassdrag og grunnvann (vannressursloven)
- Lov om kommunale vass- og kloakkavgifter med bl.a. følgende forskrifter:
 - Forskrift om begrensning av forurensning, kapittel 16 om kommunale vann- og avløpsgebyrer
 - Kommunens forskrift om vann- og avløpsgebyrer

Nettbaserte kilder

Det finnes også et stort antall veileddninger, normer, standarder, detaljblad, rapporter etc. som er av betydning for den som arbeider innenfor vann-, avløps- og sanitærområdet.

Før nærmere oversikt over gildende regelverk og annen nyttig informasjon viser vi blant annet til følgende nettbaserte kilder:

www.lovdata.no

Lovdata gir den komplette oversikt over lover og forskrifter m.m. i Norge.

www.norskvann.no

På Norsk Vanns hjemmesider finner du informasjon om regelverk, rapporter, veilederinger og annet fagstoff på VA-området.

www.regelverk.innen.va

På Norsk Vanns regelverkssider legges det fortolpende ut informasjon om nytt regelverk på vann- og avløpsområdet. Norsk Vanns regelverkshjelp inneholder bl.a. følgende databaser:

- Regelverksdatabasen: database med lover, forskrifter og veileddinger på VA-området med lenker til nedlastbare versjoner på Lovdata og andre nettsteder
- VA-jusdatabasen: tematisk database med ulike juridiske problemstillinger på VA-området som driftes i lys av regelverk og rettspraksis
- VA-norm

www.torcenter.no

Norsk Rørsenter A/S er et kurs- og kompetansesenter innen vann- og avløps teknikk og har prosjektedelen for NKF og Norsk Vanns VA/Miljø-blad og for Norsk Vanns VA-norm (www.va-norm.no).

www.regelhjelp.no

Regelhjelp.no er et tilbud om bransjevisse oversikter over regelverket. Bak nettsitedet står Statens forureningsstilsyn, Mattilsynet, Direktoratet for arbeidstilsynet, Næringslivets sikkerhetsorganisasjon og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap.

[> byggeregler](http://www.be.no)

Databasen til Statens bygningstekniske etat over lover, forskrifter, veileddinger, blant annet m.v.

www.standard.no

Standard Norges hjemmesider, der man bl.a. kan finne oversikt over standarder på VS- og VA-området.
Dette gjøres oppommerkom på at nettdressene kan endre seg over tid.

1.3 Definisjoner

Kommentar: Standard abonnementsvilkår omhandler forholdet mellom abonnent og kommunen som leverandør av tjenestene, og for bedre presisering er det derfor valgt å avvike noe fra den terminologien innen vann og avløp som benyttes i lov og forskrift.

Avløpsanlegg:

Med avløpsanlegg menes ledninger og øvrige anlegg både for sanitært avløpsvann (spillvann), industrielt avløpsvann og overvann.

Kommentar: Avløpsanlegg omfatter ikke drenasjeledninger.

Offentlig vann- og avløpsanlegg:

Hovedanlegg for vann og/eller avløp som kommunen eller annet offentligrettlig organ har bygd eller overtatt ansvaret for.

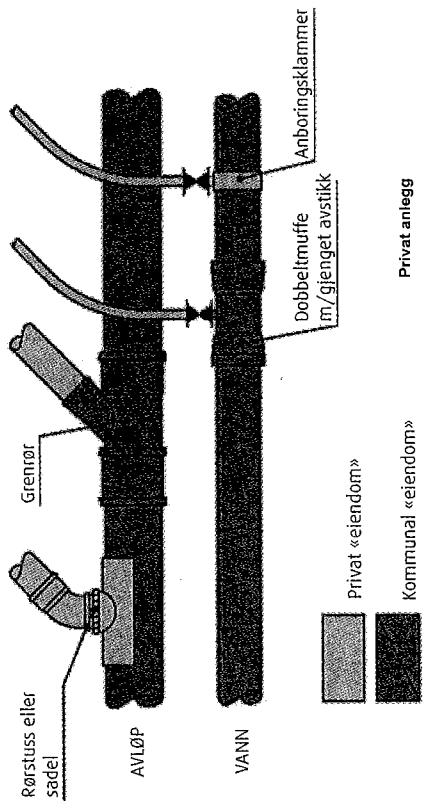
Kommentar: Stikkledning for vann og avløp fra offentlig byggnings i disse vilkårene som privat vann- og avløpsanlegg.

Privat vann- og avløpsanlegg:

Private ledninger (stikkledninger) og utstyr utenfor husets yttervegg som er tilknyttet offentlig vann- og/eller avløpsanlegg.

Som privat anlegg regnes videre ethvert anlegg som kommunen eller annet offentligrettlig organ selv ikke har bygd, ikke har overtatt ansvaret for etter plan- og bygningslovens regler eller ikke på annen måte har påtatt seg ansvaret for gjennom skriftlig erklæring eller ved sin handlemåte/adferd.

Hvis ikke annet er angitt eller avtalt, er grensen mellom det private og det offentlige vann- og avløpsanlegget i tilkoplingspunktet på offentlig ledning (se figur nedenfor):

- Sanitær-installasjoner:**
 - Svennebrev som rørlegger
- Privat vann- og avløpsanlegg:**
 - Svennebrev som rørlegger, samt S-ADK1- eller ADK1-sertifikat

- Fagbrev innen veg- og anleggssfaget eller maskinførerfaget, samt ADK1-sertifikat
- eller

1.4 Plikt til å overholde bestemmelserne

Abonnenten er ansvarlig for at hans private vann- og avløpsanlegg til enhver tid er i forskriftsmessig stand, og at de til enhver tid gjeldende bestemmelser om bruken av anlegget blir fulgt, jf. pkt. 1.2, 1.5, 2.5 og 3.7 i disse bestemmelserne. Abonnenten er også ansvarlig for at hans husstand, leieboere og andre som benytter hans anlegg, overholder abonnementsvilkårene.

Godkjent foretak er ansvarlig for at de private vann- og avløpsanleggene blir planlagt og utført i samsvar med gjeldende lov- og regelverk. Alle arbeider på private vann- og avløpsanlegg og sanitærinstallasjoner skal utføres av godkjent foretak i henhold til pkt. 1.3, med mindre kommunen, som eier av hovedanleggene, i det enkelte tilfelle har godkjent en annen utførende.

1.5 Overtredelser og håndhevelse

Abonnementsvilkårene for vann og avløp skal håndheves av kommunen eller den kommunestyret gir delegert myndighet til, med mindre noe annet framgår av disse bestemmelserne.

Kommunen kan kreve anlegg reparert, utbedret, om lagt eller fjernet dersom de er i strid med de administrative eller tekniske bestemmelserne i disse abonnementsvilkårene, eller med plan- og bygningsloven med tilhørende tekniske forskrift (TEK). Dette gjelder uavhengig av den myndighet som kommunen er tillagt etter forurensningsloven og plan- og bygningsloven når det gjelder krav om reparasjon av anlegg.

Sanitær-installasjoner: Rør, installasjoner og utstyr innenfor husets yttervegg som er tilknyttet vann- og/eller avløpsanlegg.

Abonnent: Eier av eiendom med vann- og/eller avløpsinstallasjoner som enten er tilknyttet offentlig vann- og avløpsanlegg, eller som har fått pålegg om tilknyting etter plan- og bygningslovens regler.

Godkjent foretak: Godkjent foretak er i disse vilkårene foretak som er godkjent i henhold til forskrift om godkjennning av foretak for ansvarsrett (godkjenningsforskriften) innenfor relevant fagområde. Foretaket skal i tillegg dokumentere at det utførende personellet har følgende minimumskvalifikasjoner for det relevante arbeidsområdet:

Kommunen kan etter forutgående varsel få arbeidet utført for abonnentens regning dersom slikt pålegg ikke etterkommes. Arbeid som ikke kan utsettes, kan kommunen få utført uten forutgående varsel.

Kommentar: Håndhevelse av disse abonnementsvilkårene reguleres av privatrettslige regler og anses ikke i utgangspunktet som utøvelse av offentlig myndighet. I den grad et vilkår er stift med hjemmel i kommunens private eierrådighet over eget vann- og avløpsanlegg, foreligger det derfor ikke formell klageadgang til noen overordnet instans. Dette gjelder hvis kommunen har funnet det sikrest å bruke eierrådigheten som hjernemelsgrunnlag, selv om det også skulle være en mulig alternativ hjemmel for pålegget i loverket. Et eksempel på dette kan være ved krav om utbedring av utettede vannledninger, hvor det kan være ukjart i hvilken grad man også kan hjemle vedtaket i plan- og bygningsloven § 89. Hvis kommunen derimot bruker gjeldende lover/kontrakt som hjemmel for pålegg, gjelder forvaltningslovens bestemmelser.

Hvis en minnelig ordning med den aktuelle abonnent ikke kommer i stand, skjer håndhevelsen ved at sekksmål reises for de ordinære domstoler med krav om dom for at abonnementen plikter å etterkomme et nærmere gitt pålegg, eller må unnlate å foreta en nærmere bestemt handling. Kommunen kan ev. kreve å få dekket utgifter for slike arbeid i m後hod av pkt. 1.5 andre og tredje ledd. På samme måte kan abonnementen reise sivilt sekksmål for domstolene hvis han ikke godtar abonnementsvilkårene.

I den grad bestemmelserne i abonnementsvilkårene også har hjemmel i sentrale lover eller forskrifter og håndheves i tråd med disse, jfr. pkt. 1.2, kan sankjonsbestemmelserne i dette lovverket benyttes.

Kommunen kan også ved vesentlig mislighold av abonnementsvilkårene stenge eiendommens vanntilførsel og holde den stengt til forholdet er rettet.

Kommentar: Det forutsettes at kommunen utviser skjøn i slike saker, spesielt når det gjelder vanntilførsel til boliger. En eventuell stenging må ikke true liv og helse eller kunne medføre brannfare.

Kommunen kan nekte godkjent foretak som ikke overholder de til enhver tid gjeldende abonnementsvilkårene (administrative og tekniske bestemmelser), å utføre arbeid på slike anlegg hvis forholdene ikke blir brakt i orden innen rimelig tid. Det samme gjelder hvis krav til utførelsen etter plan- og bygningsloven med tilhørende forskrifter ikke blir overholdt.

1.6 Endringer

Kommunestyret kan vedta endringer i de administrative bestemmelsene. Kommunestyret, eller den kommunestyret gir delegert myndighet, kan vedta endringer i de tekniske bestemmelsene.

1.7 Dispensasjon

Når særlige grunner taler for det, kan kommunestyret eller det organ som kommunestyret har delegert myndighet til, gi dispensasjon fra disse abonnementsvilkårene.

1.7.1 Kraftføren. Opphevelse av tidligere bestemmelser

Abonnementsvilkårene for vann og avløp trer i kraft fra den dato kommunestyret bestemmer. Fra samme tidspunkt oppheves tidligere vedtatte sanitærreglement eller tilsvarende bestemmelser om private vann- og avløpsanlegg tilknyttet kommunalt nett.

2 Søknad og godkjenning av tilknytning m.m.

2.1 Søknad om tilknytning til offentlig vann- og avløpsanlegg

I tillegg til nødvendige søknader i henhold til plan- og bygningsloven skal kommunen, som eier av vann- og avløpsanleggene, ha søknad om tilknytning til offentlige vann- og avløpsanlegg.

Søknadsskjema fås hos kommunen.

Søknad om tilknytning skal underskrives av abonnementen og godkjent foretak. Søknad skal være godkjent før arbeidet settes i gang, med mindre kommunen tillater noe annet.

Kommunen kan også kreve at andre enn abonnementen, herunder leietakere, festere etc., underskriver slik søknad.

Overdras et arbeid under utførelsen til et annet godkjent foretak, skal det sendes ny søknad. For et arbeid som ikke er påbegynt innen tre år etter at tillatelsen er gitt, bortfaller godkjenningen.

Godkjent foretak skal sørge for at det foreligger situasjonsplan som viser privat vann- og avløpsanlegg (slik det er bygget) så snart anlegget er ferdig. Situasjonsplanen sendes kommunen for oppbevaring.

Kommentar:

Andre søknader

Tiltak som oppføring, endring eller reparasjon av vann- og avløpsanlegg er søknadspliktig etter plan- og bygningsloven. Mindre tiltak som ikke fører til fare eller urimelig ulempe for omgivelser eller allmenne interesser, f. eks. lokal drenering og reparasjoner ved rør- og ledningsbrudd, kan unntas fra søknadsplikten.

Uavhengig av om et tiltak er søknadspliktig, skal bestemmelser i plan- og bygningsloven og teknisk forskrift ivaretas av tiltakshaver.

Når det gjelder søknad om utslip av oljeholdig avløpsvann, henvises det til forurensningsforskriftens kap 15, jf. pkt. 3.12.2. Kommunen kan også kreve søknad om påslipp av fettanholdig avløpsvann.

2.2 Søknad om endringer

Senere reparasjoner og utbedringer av sanitærinstallasjoner og private vann- og avløpsanlegg som medfører vesentlige endringer i vannforbruk eller utslippsmengder, krever tillatelse fra kommunen.

Det kreves alltid tillatelse ved installasjon av sprinkleranlegg mot brann, snøkanoner og lignende. Det samme gjelder ved omlegging, rehabilitering eller opphør/stenging av private vann- og avløpsanlegg.

Søknad om endringer skal underskrives av abonnementen og godkjent fortak som skal utføre arbeidet. Kommunen kan også kreve at andre enn abonnementen, herunder leietakere, festere etc., underskriver slik søknad.

For øvrig gjelder de samme krav til søknaden som under pkt. 2.1, og det benyttes samme søknadsskjema.

2.3 Tinglyste erklaeringer

Ved søknad om tilknytning kan det kreves vedlagt tinglyst erklaering for følgende forhold:

- At det er innhentet tillatelse til å legge, driftte/vedlikeholde og skifte ut privat vann- og avløpsanlegg på andres eiendom
- At flere eiere er solidarisk ansvarlig for at gjeldende vilkår vedrørende felles privat vann- og avløpsanlegg blir fulgt

- At senere utvidet bruk av etablert felles privat vann- og avløpsanlegg blir godkjent av samtlige brukere/eiere

Også ellers kan det kreves framlagt tinglyste erklaering når det er nødvendig for å sikre noens rett.

De tinglyste erklaeringene skal i nødvendig utstrekning være påført at de ikke kan avlyses uten kommunens samtykke.

2.4 Godkjenning av søknad om tilknytning

De vilkår som skal gjelde for godkjenning av søknad om tilknytning, fastsettes av kommunen i hvert enkelt tilfelle, herunder også eventuell påslippsavtale i henhold til forurensningsforskriften.

Godkjent søknad innebærer at et arbeid må utføres i henhold til gjeldende abonnementsvilkår, lover og forskrifter, med mindre skriftlig dispensasjon er gitt.
Godkjent søknad om tilknytning skal sendes ansvarlig, godkjent fortak og abonnementen.

2.5 Kontroll og besiktigelse av anlegg og installasjoner under utførelse

Kommunen har når som helst, og uten forutgående varsel, rett til å kontrollere/besiktige sanitærinstallasjoner og private vann- og avløpsanlegg under utførelse i den grad disse kan ha betydning for drift og vedlikehold av offentlige vann- og avløpsanlegg. Vedkommende kontrollør skal uten oppfordring legitimere seg.

Kommunen overtar med sin kontroll ikke noe ansvar overfor abonnement, utførende godkjent fortak eller tredjemann.

Kommunen kan gi pålegg om reparasjon, utbedring og ev. omlegging av private vann- og avløpsanlegg under utførelse dersom de ikke er samsvar med abonnementsvilkårenes administrative og tekniske bestemmelser.

Kommentar: Se også pkt. 3.7, som har tilsvarende bestemmelser for eksisterende anlegg og installasjoner.

2.6 Prøving

I forbindelse med kontroll etter pkt. 2.5 kan kommunen forlange dokumentasjon av trykk og tetthets- og funksjonsprøving av sanitærinstallasjoner og private vann- og avlopsanlegg.

2.7 Krav til materiell og utførelse

Det henvises til abonnementsvilkårenes tekniske bestemmelser når det gjelder krav til materiell og utførelse. Det vises også til plan- og bygningsloven med tilhørende teknisk forskrift.
Det skal utarbeides drifts- og vedlikeholdsinstruks for installasjoner og materiell, og denne skal oppbevares av abonnementen.

2.7.1 Separatsystem

Kommunen kan kreve at stikkledningene legges som separatssystem i områder hvor kommunens ledninger er lagt som kombinertsystem.

hovedledning i forgreningspunktet og laveste avlopsåpning i bygning (for eksempel sluk i kjeller) blir oppfylt. Dersom avlopsvannet pumpes, gjelder tilsvarende høydekrav målt til det høyeste punktet (gravitasjonspunktet) på pumpeledningen.

I den grad en bygning på et tidligere tidspunkt er anlagt med lavere overhøyde enn dagens krav, skal det iverksettes tiltak for å kompensere for dette, f.eks. ved installasjon av tilbakelagsventil eller pumpestasjon etter dispensasjon fra kommunen for å motvirke tilbakeslag. Abonnementen har plikt til å vedlikeholde slike installasjoner regelmessig.

3.3 Eksisterende offentlige vann- og avlopsanlegg

Abonnementen godtar ved tilknytning til kommunens nett at eventuelle eksisterende offentlige vann- og avlopsanlegg på abonnementens grunn har rett til å bli liggende uavhengig av om denne rett er tinglyst eller ikke, og uavhengig av abonnementens kunnskap om ledningen på overtakelsespunktet for eiendommen.

Kommentar: For nye vann- og avlopsanlegg som kommunen ønsker lagt over abonnementens eiendom etter at eiendommen ble tilknyttet kommunens nett, må kommunen innfå en avtale med abonnementen om rett til å ha ledningen på overtakelsespunktet for eiendommen.

3 Øvrige bestemmelser

3.1 Anleggs- og vedlikeholdsutgifter

Alle omkostninger i forbindelse med etablering og drift av private vann- og avlopsanlegg bæres av abonnementen.
Kummer, stengeventiler mv. som med kommunens tillatelse monteres på offentlig vann- og avlopsanlegg som del av det private anlegget, bekostes i sin helhet av vedkommende abonnement. Utstyr og vedlikeholdsansvar kan etter søknad overtas av kommunen.

3.2 Funksjonskrav og tekniske krav

Abonnementen er ansvarlig for at funksjonskravene og de tekniske kravene i tekniske bestemmelser, og i plan- og bygningsloven med tilhørende teknisk forskrift, overholdes i hele anleggets levetid. Dette gjelder også krav om at det private vann- og avlopsanlegget til enhver tid skal være tett, samt at de til enhver tid gjeldende krav til overhøyde mellom innvendig topp

hovedledning i forgreningspunktet og laveste avlopsåpning i bygning (for eksempel sluk i kjeller) blir oppfylt. Dersom avlopsvannet pumpes, gjelder tilsvarende høydekrav målt til det høyeste punktet (gravitasjonspunktet) på pumpeledningen.

I den grad en bygning på et tidligere tidspunkt er anlagt med lavere overhøyde enn dagens krav, skal det iverksettes tiltak for å kompensere for dette, f.eks. ved installasjon av tilbakelagsventil eller pumpestasjon etter dispensasjon fra kommunen for å motvirke tilbakeslag. Abonnementen har plikt til å vedlikeholde slike installasjoner regelmessig.

Abonnementen godtar ved tilknytning til kommunens nett at eventuelle eksisterende offentlige vann- og avlopsanlegg på abonnementens grunn har rett til å bli liggende uavhengig av om denne rett er tinglyst eller ikke, og uavhengig av abonnementens kunnskap om ledningen på overtakelsespunktet for eiendommen.

Kommentar: For nye vann- og avlopsanlegg som kommunen ønsker lagt over abonnementens eiendom etter at eiendommen ble tilknyttet kommunens nett, må kommunen innfå en avtale med abonnementen om rett til å ha ledningen på overtakelsespunktet for eiendommen.

Det kan gis dispensasjon fra denne bestemmelsen etter søknad hvis utbygger sikrer drift og vedlikehold av offentlige ledninger med anlegg av varerør, kulyvert eller tilsvarende, eller dersom tiltakshaver/abonnent forestår omlegging av hovedledningene etter servitutlovens regler.
Eier av offentlige vann- og avlopsanlegg skal påse at ovennevnte krav blir ivaretatt i forbindelse med, og så langt som mulig parallelt med, den ordinære byggesaksbehandlingen av tiltaket etter plan- og bygningsloven.

Håndhevelse av denne bestemmelseren skjer i tråd med pkt. 1.5 i disse bestemmelserene.

Kommentar: For dem som ikke er tilknyttet offentlig vann- og avløpsanlegg, må kommunen sikre dette i en egen avtale.

3.5 Opphør av tilknytning

Når privat vann- og/eller avløpsanlegg skal settes ut av drift, skal abonnementen sørge for at ledningen avstenges ved tilknytning på hovedledning eller der kommunen anviser. Kommunen kan i den forbindelse også kreve at private installasjoner på hovedledningen blir fjernet.

Kommunen kan foreta oppgraving og stenging for eieren regning der- som dette ikke blir utført av eieren av privat vann- og avløpsanlegg.

3.6 Stengning av offentlige ledninger

Alle planlagte stopp i vannforsyningen eller avløphåndteringen som skyldes arbeider på kommunale ledninger, gjøres kjent i rimelig tid på forhånd for de berørte abonnementene.

Ved øyeblikkelig stenging av vannforsyningen på grunn av akutt arbeid på kommunens vannledninger, varsler kommunen de berørte parter så snart som mulig om når vannforsyningen vil være gjenopprettet.

Stengning av offentlig vannledning på grunn av tilknytning, opphør eller omlegging av privat stikkledning, kan bare utføres av kommunen etter bestilling fra ansvarlig utførende. Tidspunkt for stenging av kommunale vannledninger avtales med kommunen. Ansvarlig utførende plikter å varsle abonnementer som berøres av stengingen.

3.7 Besiktigelse og kontroll av eksisterende anlegg og installasjoner

Kommunen har når som helst, og uten forutgående varsel, rett til å besiktige/kontrollere sanitærinstallasjoner og private vann- og avløpsanlegg i den grad disse kan ha betydning for drift og vedlikehold av offentlige vann- og avløpsanlegg. Dette gjelder også kontroll av vannforbruket hos

abonnementer som har vammåler. Vedkommende kontrollør skal uten oppfordring legitimere seg.

Det er kun kommunens egne mannskaper, ansvarlig utførende eller andre med tillatelse fra kommunen som kan utføre besiktelse og kontroll av offentlige vann- og avløpsanlegg.

Kommunen kan gi pålegg om reparasjon, utbedring og omlegging av sanitærinstallasjoner og private vann- og avløpsanlegg som ikke er i samsvar med abonnementsvilkårenes administrative og tekniske bestemmelser, eller foreta andre kompenserende tiltak. Dette gjelder i den grad forholdet kan ha betydning for drift og vedlikehold av offentlige vann- og avløpsanlegg.

Kommentar: Som eksempel på dette kan nevnes:

- Lekkasjer
- Ulovlige påslipp på offentlig avløpsanlegg, herunder fett og miljøskadelige stoffer
- Manglende overhøyde mellom topp hovedledning og laveste vannlås i bygning
- Manglende tilbakestrømningsbeskyttelse i abonnementens vannledningsnett, jf. pkt. 2.4 i abonnementsvilkårenes tekniske bestemmelser

3.8 Kontroll og innskrenking av vannforbruk

Abonnementen forplikter seg til ikke å sløse med vann.

Under vannmangel eller når andre forhold krever det, kan kommunen innføre restriksjoner på vannforbruk til spesielle formål, for eksempel hagevanning. Kommunen kan i slike situasjoner også innføre andre restriksjoner. Eventuelle restriksjoner som kommunen finner det nødvendig å gjennomføre under vannmangel eller når andre forhold krever det, gir ikke rett til å kreve erstating eller prisavslag.

3.9 Vannkvalitet og trykk

Før vannkvalitet gjelder drikkevannsforskriftens bestemmelser i § 12 (jf. § 5) som minimumskrav. Kommunen kan, med Mattilsynets godkjenning, avvike fra drikkevannsforskriftens krav til vannkvalitet for en avgrenset periode, dersom kravene ikke kan oppfylles før utbygging av nytt vannbehandlingsanlegg e.l. er gjennomført. Kommunen skal informere abonnementene om slike avvik fra drikkevannsforskriftens krav til vannkvalitet.

Næringsabonnementer med særskilt behov kan inngå avtale med kommunen om hvilke kvalitetsavvik de vil ha varsel om.

Vanntrykket skal være minst 2 bar ved tilknytningspunktet på den kommunale vannledningen. Dersom vanntrykket ikke er tilfredsstillende, og dette ikke skyldes manglende trykk på kommunens ledning, må abonnementet bekoste og installere trykkforsterkningsanlegg. Kommunen kan kreve installering av reduksjonsventil på vanninngleget dersom vanntrykket ikke i bygningen overstiger 6 bar.

Kommunen plikter å varsle abonnementene ved vesentlige endringer i vanntrykk eller vannkvalitet.

Kommentar: I den grad vannkvalitet og/eller trykk utgjør en mangel etter forbrukerkjøpsloven § 16, kan abonnementen etter nærmere regler kreve prisavslag og/eller erstatning, jf. forbrukerkjøpsloven § 26.

3.10 Videredistribusjon av vann- og avløpstjenester

Uten kommunens samtykke må det ikke tas, bortledes eller selges vann fra en eiendom som er tilknyttet offentlig vannanlegg, på en slik måte at uttaket i mengde overstiger et normalt husholdningsabonnement eller det vannforbruk som den aktuelle type virksomhet vanligvis har.

Det samme gjelder for tilførte avløpsmengder fra den enkelte abonnement til offentlig avløpsanlegg.

3.11 Ekstraordinære vannuttak/påslipp

Ved unormalt store eller støtvise vannuttak eller unormalt store eller støtvise påslipp av avløpsvann, f.eks. ved bruk til klimakjøling, sprinkleranlegg, jorddranning eller ved tömming av bassenger og oppfylling av tanker som overstiger det som er godkjent etter pkt. 2.1, 2.2 og 2.4, må særskilt tillatelse innhentes fra kommunen.

Kommunen kan som vilkår for slik tillatelse stille krav om installering av vannmåler.

3.12 Påslippenes beskaffenhet

3.12.1 Generelt

Til offentlig avløpsanlegg må det ikke føres væsker, stoffer, gasser eller produkter som kan være brann- eller eksplosjonsfarlige, miljø- eller helsefarlige eller skadelige for offentlig avløpsanlegg. Dette innebefatter at abonnerter som er tilknyttet offentlig avløpsanlegg, må vise aktsomhet ved bruk av sine sanitærinstallasjoner for å unngå at slike væsker, stoffer, gasser eller produkter føres ut med avløpsvannet via vasker, sluk eller toalett. Eksempelvis skal farlig avfall leveres til godkjent mottak, legemiddelrester skal leveres til apotek og hygieneprodukter skal avhendes gjennom avfallsinnsamlingen.

Kommunen må straks varsles dersom farlige eller skadelige væsker, stoffer, gasser eller produkter ved uehell blir ført til offentlig avløpsanlegg. Kommunen kan stille krav til påslipp av overvann til offentlig avløpsanlegg, bl.a. innhold, mengde, sandfang, fordøyningsbasseng m.m.

3.12.2 Forurensningsforskriften

Forskrift om begrensning av forurensning (forurensningsforskriften) har en rekke bestemmelser som regulerer påslipp av avløpsvann fra virksomheter og husholdninger til offentlig avløpsanlegg. De viktigste i denne sammenhengen er:

- Urslipp av oljeholdig avløpsvann, herunder påslipp til offentlig avløpsanlegg, er regulert i forurensningsforskriften kap. 15. Det skal bl.a. sendes søknad til kommunen ved etablering av nye utslipp eller vesentlig økning av eksisterende utslipp av oljeholdig avløpsvann.
- Påslipp av oppmalt matavfall til offentlig avløpsanlegg fra virksomheter og husholdninger er regulert i forurensningsforskriften kap. 15A. Slike påslipp er forbudt med mindre kommunen i forskrift gjør unntak fra forbudet.
- Ingen kan sette i verk eller øke utslipp av fotokjemikalieholdig, eller amalgamholdig avløpsvann uten at utslippet, herunder påslipp til offentlig avløpsanlegg, etableres og drives i samsvar med kravene i forurensningsforskriften § 15A-5 til § 15A-7.
- Kommunen kan i enkeltvedtak eller i forskrift fastsette krav til virksomheters påslipp av avløpsvann til offentlig avløpsanlegg, jf. forurensningsforskriften § 15A-4. Kravene kan fastsettes ut fra hensynet

til det offentlige avløpsanleggets utslippskrav, for å unngå skade på oftentlig avløpsanlegg, for å sikre at driften av avløpsanlegget og slambehandlingen ikke vanskeliggjøres, for å sikre kvaliteten på avloppsslammet eller for å sikre helsen til personell som arbeider med offentlig avløpsanlegg. Kravene vil komme i tillegg til eventuelle krav som statlig forerensingsmyndighet har stilt i virksomhetens utslippstilatelse.

3.12.3 Eksempler på ønskede væsker, stoffer, gasser eller produkter

Vi nevner her noen eksempler på hva som er å anse som væsker, stoffer, gasser eller produkter som kan være brann- eller ekspløsionsfarlige, miljø- eller helsefarlige eller skadelige for offentlig avløpsanlegg, jf. pkt. 3.12.1.

Det gjelder blant annet bensin, rensevæsker, løsningsmidler, maling, lak, spreytemidler, legemidler, tjære, fett, olje, voks, sement, kalk, mørte, sot, asfalt, karbid, presskaker, cyanidforbindelser, sulfater, sulfider, kadmium, kvikkolv, amalgam, bly, kopper, nikkel, sink, krom, ammonium og magnesiumsulfater. Andre eksempler er vaskefiller og hygieneprodukter som bind, bleier, tamponger og Q-tips.

Denne opplistingen er ikke uttømmende.

3.14 Ansvarsforhold

Kommunen har ansvaret for bygging, forvaltning, drift og vedlikehold av kommunale ledninger for vann og avløp.

Abonnementen har tilsvarende ansvar for bygningens sanitærinstallasjoner og private vann- og avløpsanlegg.

Kommunen er uten ansvar for ulykker eller skader hos abonnementen (herunder leietaker, fester o. l.) eller på private vann- og avløpsanlegg eller sanitærinstallasjoner som skyldes svikt i vanntiførselen eller i avløpssystemet, herunder tilbakeslag fra offentlig avløpsanlegg, med mindre svikten skyldes forsettlig eller uaktsomt forhold fra kommunens side.

Kommunen er uten ansvar hvis private vann- og avløpsanlegg eller sanitærinstallasjoner, på grunn av arbeider på det offentlige hovednettet, forurenses eller tilstoppes av rust, slam eller andre stoffer, eller får frostskader.

Det samme gjelder ved manglende vann til brannslukking/sprinkling og for skader som skyldes forhold som beskrevet i pkt. 3.9 og 3.10.

Kommentar: Det henvises til teknisk forskrift, forskrift om brannforebyggende tiltak og tilsyn § 5-4 og NKF og Norsk Vanns VA/VMIJØ-blad nr. 82.

3.13 Utskillere og renseanlegg

Ettersyn, tømming og vedlikehold av private olje- og fettutskillere, slam-avskillere/septiktanker og andre renseanordninger tilknyttet offentlig avløpsanlegg må utføres i henhold til gjeldende forskrifter, utslippstillatelses og eventuelle øvrige vilkår som er satt.

Dersom slike anlegg ikke drives tilfredsstillende, kan kommunen gi pålegg om utbedring eller stengning, eller overta driften midlertidig for abonnementens og/eller leietakers regning. Eieransvaret for de aktuelle anlegg tilfølger fremdeles abonnementen/leietaker.

Eier er pliktig til å sette utskillere og renseanlegg ut av drift og føre avløpet direkte til offentlig avløpsanlegg når kommunen krever det, jf. forurensningsloven § 26.

- Bygningsmessig innredning, innbo og løsøre i rom som brukes til varig opphold (boligformål) og/eller næringsvirksomhet, og som mangler nødvendig godkjennning av bygningsmyndigheten til slik bruk.

- Gjenstander som pga. sin verdi eller andre forhold er uvanlig eller uaktsomt å oppbevare på slike steder.

- Varer som er lagret under lagringshøyde 100 mm over gulv.

- Skader som skyldes manglende vedlikehold og tilsyn av tilbakeslagsan-
ordning.

Abonnementen er ansvarlig for skade eller ulempe han ved forsett eller uakt-
somhet påfører offentlig vann- og avløpsanlegg. Abonnementen svarer også
for skade eller ulempe som personer som bruker hans sanitærinstallasjio-
ner påfører offentlig vann- og avløpsanlegg.

Har flere eiendommer felles ledninger, er alle eiere solidarisk ansvarlig
for de plikter disse bestemmelserne pålegger abonnementen. Det vises for
øvrig til pkt. 1.2 og pkt 2.3 i disse bestemmelserne.

Standard abonnementsvilkår
for vann og avløp

Tekniske bestemmelser

Kommunenivået tariffordning

KS

**Standard abonnementsvilkår
for vann og avløp**

Tekniske bestemmelser

Kommuneforlaget

Omslags- og illustrasjonsfotografier: AIT Ota
Layout og sats: Laboremus Sandefjord AS
Trykk og innbinding: AIT Trykk Ota AS, 2008

ISBN: 978-82-446-1151-0

*Standard abonnementsvilkår for vann og avløp er en videreføring av Norsk
malreglement for sanitæranlegg, utgitt av Kommuneforlaget på vegne av KS
og sist oppdatert i 1998. For den foreliggende utgaven har Kommuneforlaget ledet revisjonsarbeidet på vegne av KS. Arbeidet har vært utført av
en egen redaksjonskomité i 2007–2008 som har bestått av:*

Tom Arne Gjertsen, Oslo kommune
Bjørn Grimsrud, Norske Rørleggerbedrifters Landsforening (NRL)
Toril Hofshagen, Norsk Vann
Guttorm Jakobsen, adv.firmaet Haavind Vislie AS
Øistein Torgersen, seniorkonsulent
Terje Wikstrøm, Hias
Torhild Øien, Kommuneforlaget

Et høringsutkast ble i februar 2008 sendt ut til en rekke offentlige instanser og private organisasjoner, og deres innspill har vært verdifulle bidrag til resultatet som nå foreligger.

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særsikt avtale med Kommuneforlaget AS er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov eller tillatt gjennom avtale med Kopinor, Interesseorgan for rettighetshaveret til åndsverk. Kopiering i strid med lov eller avtale kan medføre erstatningsansvar og inndragning, og kan straffes med bøter eller fengsel.

Kommuneforlaget AS
Postboks 1263 Vika
0111 OSLO

Kundesupport: 24 13 28 50
Bestilling, spørsmål og kommentarer: kunderservice@kommuneforlaget.no
www.kommuneforlaget.no

Innhold

INNLEDNING	9
1 GENERELT	10
2 VANNFORSYNTING	11
2.1 Dimensionering	11
2.1.1 Vammengder	12
2.1.2 Samtidighet	12
2.1.3 Vanntrykk	12
2.1.4 Ekstraordinære vannuttak	13
2.1.5 Korrosjon/erosjon	13
2.1.6 Tiltak mot støy	13
2.1.7 Forenklet dimensjonering	13
2.1.8 Trykktapsdimensjonering	14
2.2 Tethetskrav	14
2.3 Utførelse	14
2.3.1 Montering av vannledning i bygning	15
2.3.2 Legging av vannledning i grøft	16
2.3.3 Tilknytning til hovedledning	17
2.4 Sikring mot forurensning	18
2.5 Stengeventiler	19
2.5.1 Utvendig hovedstengeventil	19
2.5.2 Innvendige stengeventiler	20
2.6 Vammålere	20
2.7 Varmtann	20
2.7.1 Temperatur	20
2.7.2 Legionellabakterier	21
2.7.3 Vannvarmere og sikkerhetsventiler	21
2.8 Energiøkonomisering	22
3 AVLØP	22
3.1 Dimensjonering	22
3.1.1 Spillvannsledninger	23
3.1.2 Overvams- og drenesleddninger	25
3.1.3 Fellesleddninger	27
3.1.4 Trekninger	27
3.1.5 Retnings- og dimensjonsforandringer i bygning	27
3.1.6 Tethetskrav	27

Innledning

3.2 Utførelse	27
3.2.1 Montering av avløpsledning i bygning	28
3.2.2 Legging av avløpsledning i grøfter	29
3.2.3 Sammenslutninger av ledninger	29
3.2.4 Kummer	30
3.2.5 Stake-/spylepunkt	30
3.2.6 Overvannssluk	31
3.2.7 Drenskum	31
3.2.8 Pumppekum	31
3.2.9 Tilknytning til hovedledning	32
3.3 Beskyttelse mot luktproblemer	33
3.4 Beskyttelse mot slamavleiring	33
3.5 Beskyttelse mot tilbakeslag fra hovedledninger og inntrænging av hørravn 34	34
3.6 Renovering av avløpsledninger	34
3.7 Utskillere og renseanlegg	35
3.7.1 Olje- og bensinutskillere	35
3.7.2 Fettutskillere	35
3.7.3 Øvrige utskillere	36
VEDLEGG	37

Standard abonnementsvilkår for vann og avløp består av administrative og tekniske bestemmelser utgitt i hvert sitt hefte. De administrative bestemmelserne tar for seg juridiske og forvaltningsmessige forhold, mens de tekniske bestemmelserne fastlegger krav til teknisk utførelse.

Vilkårene formål er å ivareta det gjensiidige ansvarsforholdet mellom kommunen og den enkelte abonnet i forbindelse med tilknytning til offentlig vann- og avløpsanlegg, og å sikre betryggende utførelse av sanitærinstallasjoner og private vann- og avløpsanlegg.

Standard abonnementsvilkår for vann og avløp bør vedtas av den enkelte kommune for at de skal ha tilstrekkelig gyldighet. Vilkårene er utformet slik at de uforandret kan vedtas av kommunen. Det er imidlertid også mulig for kommunen til å legge inn egne særbestemmelser. Bestemmelserne gir i hovedsak av kommunen som eier av hovedanleggene og leverandør av tjenestene innenfor vann og avløp. En del bestemmelser er i tillegg direkte eller indirekte hjemlet i lover og forskrifter, som plan- og bygningsloven (tbl) og teknisk forskrift (TEK). Den foreliggende teksten er ment å utdype og konkretisere bestemmelserne i eksisterende lover og gi en kortfattet og lett tilgjengelig sammenfatning av de krav som gjelder. Det er imidlertid ikke meningen å presentere informasjon som finnes andre steder hvis dette ikke er nødvendig for sammenhengen i disse vilkårene. Det er brukt henvisninger til aktuelt regelverk der dette er naturlig.

Den foreliggende revisjonen har tatt hensyn til endrede krav og bestemmelser og nye utfordringer som kommunene står overfor, blant annet når det gjelder klimaendringer.

Alle berørte parter, både huseiere, profesjonelle aktører og kommunalt ansatte, skal kunne ha nytte av å bruke disse abonnementsvilkårene.

1 Generelt

Henvisninger til lover og forskrifter

Vann- og avløpsanlegg er omfattet av et betydelig regelverk som det er viktig å ha kjennskap til og følge. Plan- og bygningsloven, med teknisk forskrift (TEK) og veileding til teknisk forskrift (VTEK), gir rammebetingelsene for planlegging og utforming av sanitærinstallasjoner og vann- og avløpsanlegg. I tillegg kommer enkelte lover med tilhørende forskrifter som normalt vil være av betydning for den enkelte kommunens vann- og avløpsabonenter. Det gjøres oppmerksom på at lover og forskrifter kan endre seg over tid:

- Plan- og bygningsloven med bl.a. følgende forskrifter:
 - Forskrift om krav til byggyverk og produkter til byggyverk (Teknisk forskrift – TEK) Det vises til kapittel 9-5 Sanitæranlegg og kapittel 11 Vannforsyning- og avløpsanlegg
 - Forskrift om saksbehandling og kontroll i byggesaker (SAK)
 - Forskrift om godkjening av foretak for ansvarsett (GOF)
 - Lov om vern mot forurensninger og om avfall (forureningsloven) med bl.a. følgende forskrift:
 - Forskrift om begrensning av forurensning (forurensningsforskriften)
 - Lov om matproduksjon og mattrygghet (matloven) og Lov om helseforetene i kommunene (kommunehelsefjenesteloven) med bl.a. følgende forskrift:
 - Forskrift om vannforsyning og drikkevann (drikkevannsforskriften)
 - Forskrift om miljørettet helsevern
 - Forskrift for badeanlegg, bassengbad, badstua m.v.
 - Lov om vassdrag og grunnvann (vannressursloven)
 - Lov om kommunale vass- og kloakkavgifter med bl.a. følgende forskrifter:
 - Forskrift om begrensning av forurensning, kapittel 16 om kommunale vann- og avløpsgebyrer
 - Kommunens forskrift om vann- og avløpsgebyrer

[> regelverk innen VA](http://www.norskvann.no)

På Norsk Vanns regelverks sider legges det fortøpende ut informasjon om nytt regelverk på vann- og avløpsområdet. Norsk Vanns regelverksstasjon til medlemmene inneholder bl.a. følgende databaser:

- Regelverksdatabase: database over alle lover, forskrifter og veilederinger på VA-området med lenker til nedlastbare versjoner på Lovdata og andre nettsider
- VA-jusdatabasen: tematisk database over ulike juridiske problemstillinger på VA-områder, som driftes i lys av regelverk og rettspraksis
- VA-norm

www.torsemester.no

Norsk Ressenter A/S er et kurs- og kompetansesenter innen vann- og avløps teknikk og har prosjektedelen for NKF og Norsk Vanns VA Miljø-blad og for Norsk Vanns VA-norm.

www.regelhjelp.no

Regelhjelp.no er et tilbud om bransjevisse oversikter over regelverket. Bak nettsidet står Statens forurensningsstilsyn, Mattilsynet, Direktoratet for arbeidstilsynet, Næringslivets sikkerhetsorganisasjon og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap.

[> byggeregler](http://www.be.no)

Databasen til Statens bygningstekniske etat over lover, forskrifter, veileddinger, blant annet m.v.

www.standard.no

Standard Norges hjemmesider, der man bl.a. kan finne oversikt over standarder på VVS- og VA-området.
Det gjøres oppmerksom på at nettadressene kan endre seg over tid.

Nettbaserte kilder

Det finnes også et stort antall veileddinger, normer, standarder, detaljbud, rapporter etc. som er av betydning for den som arbeider innenfor vann-, avløps- og saniterområdet.

For nærmere oversikt over gjeldende regelverk og annen nyttig informasjon viser vi blant annet til følgende nettbaserte kilder:

www.lovdata.no

På Norsk Vanns hjemmesider finner du informasjon om rapporter og veilederinger som Norsk Vann har utgitt innen VA-området.

www.norskvann.no
På Norsk Vanns hjemmesider finner du informasjon om rapporter og veilederinger som Norsk Vann har utgitt innen VA-området.

2 Vannforsyning

2.1 Dimensjonering

Anlegg skal være dimensjonert slik at det er tilstrekkelig mengde og tilfredsstillende trykk til å dekke vannbehovet for husholdninger, næringsvirksomheter, institusjoner o.l., samt til alminnelig brannslukking.
Kommunen angir minste trykk i tilknytningspunktet. Se for øvrig pkt. 3.9 i Administrative bestemmelser.

- 2.1.1 Vannmengder**
Krav til vannmengdene tilførsstilles om ledningene dimensioneres etter NS 3055.
Ved ledningsdimensionering benyttes de normalvannmengder som er vist i tabell 1. Disse normalvannmengdene gjelder for det ferdige anlegget ved maks. samtidig belastning. For andre tappesteder må vannmengden anslås i forhold til verdiene i tabell 1.

- 2.1.2 Samtidighet**
Maks. samtidig vannmengde i fordelingsledninger i boligbygg, hoteller, forretningsbygg, sykehus o.l. finnes av formelen:

$$q = q_1 + 0,015 (Q - q_1) + 0,17 \sqrt{Q - q_1}$$

q = maks. vannmengde, l/s

Q = summen av normalvannmengder etter tabell 1, l/s

q_1 = normalvannmengde til største tappested, l/s

Formelen er gjengitt grafisk i figur 1 og i tabellform i tabell 2.

For andre bygg, så som vaskerier, industribygg, badeanlegg i serier o.l., må samtidigheten fastsettes i hvert enkelt tilfelle.

Maks. samtidig belastning på en ledningsstrekning kan aldri bli mindre enn normalvannmengden til den utstyrsgjenstand som har størst vannforbruk etter tabell 1.

2.1.3 Vantrykk

Dersom normalt vantrykk ikke i bygningen overstiger 600 kPa (6 bar), skal det monteres reduksjonsventil. Ved for lavt vantrykk installeres eventuelt eget trykkøkningssystem.
Trykkøkningsanlegg skal forsynes med utrustning for regulering av utløpstrykket og sikkerhetsanordning for å hindre overskridelse av maks. godkjent trykk.

Trykkregulering skal foretas etter innvendig hovedstoppekran.

Minste nødvendige trykk foran tappested for å oppnå normalvannmengden må undersøkes i hvert enkelt tilfelle. Såfremt dette trykket ikke er kjent, kan det uttas etter tabell 3.

2.1.4 Ekstraordinære vannuttak

For tilknytning eller endring av sanitærinstallasjoner og private vann- og avløpsanlegg som vil medføre unormalt store eller støtvise vannuttak (sprinkleranlegg mot brann, smøkanoner, næringsvirksomhet og lignende), vises det til pkt. 3.11 og 3.14 i administrative bestemmelser.

2.1.5 Korrosjon/erosjon

For kobberør må vannhastigheten generelt ikke overskride ca. 2,5 m/s for fordelingsledninger. For koplingsledninger kan det tillates høyere hastighet pga. kortere brukstid.

For sirkulasjonsledninger må hastigheten holdes på maks. ca. 1 m/s.

2.1.6 Tiltak mot støy

Tilførsel og bortledning av vann skal skje slik at det ikke oppstår sjenerende støy. Tilsvarende gjelder også for støy i bolig, jf. tabell 5.

For å oppnå lavt støynivå ved tapping er det som regel nødvendig å dimensjonere slik at det blir stort trykksfall i koplingsledning og dermed lite trykksfall i tappearmatur.

For koplingsledninger med kortvarige vannuttak tillates større hastigheter, jf. tabell 4.

Hvor det er fare for at det i anlegget kan oppstå sjenerende støy, skadelige vibrasjoner eller trykkstøt, må det monteres støy- og/eller vibrasjons-dempende utstyr.

2.1.7 Forenklet dimensjonering

For vanlige boligbygg, forretningsbygg, hoteller o.l. kan dimensjonering av fordelingsledninger for kaldt og varmt vann skje etter tabell 6. Dimensjonering av koplingsledninger kan skje etter diagrammer i figur 2 eller tabell 7 som gjelder for kobberør. Tabellene forutsetter et vantrykk i anboringspunktet på hovedledning på minst 350 kPa, og statisk høyde mellom anboringspunkt og øverste tappested må ikke overskride 15 meter (tilsv. 150 kPa) ved bruk av disse tabellene.

Dimensjonering av stikkledning kan skje på de samme betingelsjer, utført at stikkledningens lengde er maksimalt 10 meter. For stikkledninger med lengde mellom 10 og 20 m kan tabell 6 brukes ved vantrykk i anboringspunktet på minst 400 kPa. Ved lengre avstander på inntil 60 m må ledningen økes med ytterligere én dimensjon.

NB: For andre rørmaterialer enn kobber må tabell 6, figur 2 og tabell 7
avpasses etter innvendig diameter.

2.1.8 Trykktapsdimensjonering

For bygninger med stort samtidig vannforbruk, f.eks. vaskerier, spesielle industrier og badeanlegg samt for bygninger med andre trykkforhold og ledningslengder enn forutsatt i 2.1.7, skal dimensjoneringen alltid utføres etter trykktapsberegning basert på nomogrammer i figurene 3, 4 og 5.

Tabell 8 angir innvendig diameter for en del plastrør.

Enkeltmotstand i vannmåler beregnes etter respektive målfabrikants spesifikasjon. Eventuelt kan den avyleses i figur 6.

Enkeltmotstand i armatur, rørdeler etc. kan beregnes etter tabell 9. Samlet enkeltmotstand kan eventuelt fastsettes til ca. 20 % av disponibel bevegelsesmotstand av anleggets størrelse og art. Trykktapet i vannmåler legges til nevnte enkeltmotstand. Disponibelt friksjonstap framkommer som disponibel bevegelsesmotstand minus samlet enkeltmotstand. Nomogrammene skal anvendes med grunnlag i disponibelt friksjonstap pr. meter.

2.2 Tettetskrav

Vannledning må ha tilstrekkelig tethet mot lekkasje ved maksimalt pressetrykk.

Det skal foretas trykksprøving av utvendige stikkledninger i henhold til NS-EN 805 og av innvendige ledninger i henhold til NS-EN 806. Tetthetsprøving skal dokumenteres.

Kravet til tethet oppfylles dersom anlegget er tett når ledningene settes under trykk lik 1,3 ganger dimensjoneringstrykket. Prøvetrykket skal bli konstant i 2 timer etter temperaturutjevning.

2.3 Utørelse

Anleggene skal prosjekteres og utføres slik at vannkvaliteten ikke forringes. Materialer skal ikke avgj sienerende eller helsefarlige stoffer. Ved planlegging og utførelse av slike anlegg må det legges til rette for framtidig vedlikehold og utskifting av anlegget. Det gjelder særlig for ledninger som ligger skjult i bygningskroppen.

2.3.1 Montering av vannledning i bygning

Vannskadesikre installasjoner betegner vann- og avløpsledninger som installeres med spesiell vekt på å hindre at det oppstår vannskader.

Vannskadesikre leggemetoder kan være:

- Åpent rørsystem i rom med vannsett gulv og med sluk
- Plassering av rør i skap eller innredning
- Plassering av rør i sjakt eller innkassing
- Rør-i-rør-system

Frostskring av ledninger kan oppnås ved å isolere ledningene og/eller ved å sørge for varmetilførsel til ledningene.
Det må påses at bærende bygningkonstruksjoner eller andre installasjoner ikke skades.

Hvor det er fare for kondensering, skal ledningene isoleres såfremt kondens antas å medføre ulempor. Når vannopplegg blir lagt i slisser, skal slisse ved hvert gulv ha inspeksjonsåpning dekket av avtakbar plate. Slisser på yttervegg bør unngås. Ledninger i slisser skal isoleres.

For å redusere risikoen for vannskade skal ledninger gjennom etasjer skilles av betong, legges i varerør. I fulktige rom som baderom, urinalrom, vaskerom e.l., skal varerør alltid brukes og føres opp minst 30 mm over ferdig gulv. Mellom varerør og ledninger skal det pakkes godt med pakkingsmateriale. Over pakkingsmaterialet anbringes plastisk, luftfri masse som ikke flyter ved temperaturer under 120 °C.

Når ledninger føres gjennom en branncelle, må gjennomføringen tettes med godkjent materiale. Rørledninger av ikke-goodkjent materiale kan føres gjennom en branncelle når det treffes betryggende tiltak for å hindre sprengning av brann, jf. byggeforskriftene og brannforskriftene. Klammeravstand må tilpasses materialsort og ledningsdimensjoner – se tabell 10.

Innstøpte ledninger må alltid varmeisoleres. Ledninger må legges slik at fri ekspansjon oppnås.
Skjøter for rør, rørdeler og utstyr skal utføres slik at skjøtene får en kvalitet som mest mulig tilsvarer rørmaterialet. Levetiden for skjøtene bør tilsvare rørets levetid, jf. NS-EN 1057, NS 1757, NS 1758, NS 1759.

Tappesteder med kaldt- og varmtvannsventil skal ha kaldravannsventilen til høyre.

2.3.2 Legging av vannledning i grøft

Fler ledninger i samme grøft legges slik at hver enkelt ledning blir lett tilgjengelig for ettersyn og reparasjon.

Vannforsyningssanlegg skal sikres mot frost. Frostfri dybde oppgis av kommunen.

Under arbeidets gang skal alle rør holdes forsvarlig lukket.

Leidninger gjennom grunnmur skal som hovedregel ikke stoppes fast, men legges med god klaring. Er det fare for at grunnvann, jordmasser eller gass kan trenge inn i bygningen langs rørene, må åpning i grunnmur pakkes godt med plastisk masse, gummiplakkning e.l. Høist bør det brukes innstøpt varerør med pakning av gummil.

Rørene skal legges på et rørfundament bestående av minst 150 mm tykt lag sand-, grus- eller friksjonsmasser. Leidningene må ikke legges direkte på grøftebunnen. Grøftebunnen utjernes. Leidningene må omslutes av friksjonsmasser og overdekkes med et minst 300 mm tykt friksjonsmasselag. Leidningsfundament og omfylling skal bestå av knuste masser med standard sortering mellom 2 og 16 mm, eller naturlige friksjonsmasser med maks. standard sortering 22 mm. Gjenfyllingsmassen må ikke inneholde steiner med tverrmål større enn 300 mm.

Når grøftemassene er svært bløte, skal det bygges opp et fundament av friksjonsmasser på en fiberduk (veiduk) klasse 5. Veidukken skal også omslute side- og overfyllingsmassene.

Når leidninger skal legges i steinfylling, må det også brukes veiduk for å hindre massetransport.
NB: Det bør ikke benyttes 0-fraksjon der det er fare for utvasking, for eksempel i fjellgrøft. I fjellgrøft skal leidningene ligge med god klaring til fjell.

Det må tas forholdsregler for å hindre langsgående forskyninger av ledning og grøftemasser, jf. kravene til omslutningsmasser som beskrevet over.

I aggressiv grunn (syreholdig jord, alunsklifer e.l.) skal rør av metallisk materiale beskyttes mot korrosjon ved egnet utvendig beskyttelse. Til fylling av grøfter må ikke brukes slag, alunsklifer eller andre aggressive masser og heller ikke frossen fyllmasse.

Leidninger må ikke legges på frosset underlag. (Jf. også monteringsanvisninger fra produsenten.)

Se for øvrig NS 3420 og NKF og Norsk Vanns VA/Miljø-blad nr. 5 og 6.
I offentlig kjørevei skal stikkledningene fortrinnsvis legges i varerør.

2.3.3 Tilknytning til hovedledning

Kommunen bestemmer hvilken metode som skal benyttes for tilknytning på offentlig ledning og kan stille krav til innmåling (koordinatfesting) av tilknytningspunkt.

For DN 125-300 hovedledninger tillates benyttet anboringer med 38 mm hull for stikkledning opp til DN 54 (2") diameter, utvendig målt. For DN 100 hovedledning benyttes anboringer med 32 mm hull for vanninnlegg opp til DN 35 (1 1/4") diameter, utvendig målt. Anboringen skal ligge minst 300 mm fra spissende, muffle eller kumvegg.

Minste avstand mellom tilknytningspunkter på samme rør bestemmes av kommunen.

Anboring i kum må plasseres slik at stikkledningen ikke hindrer arbeid i kummen. Stikkledningen må ikke plasseres rett under nedstigningsåpningen, eller slik at den kan bli tråkket i stykker.

I endekum bør anboring plasseres før brannventilen eller eventuell spyle-/tappeventil.

Stikkledning med dimensjon større enn DN 63 skal alltid tilknyttes med T-rør, fortrinnsvis i kum. Stikkledninger av mufferør som tilknyttes i kum, skal ha muffle (ledd) ved utsiden av kumveggen. Stikkledninger uten muffer som tilknyttes i kum, skal føres gjennom kumveggen i varerør med tykk, elastisk rullepakning av gummi. Varerøret stopes fast i kumveggen. Hulltaking i kumvegg gjennomføres med kjerneboring, og det innsettes fleksibel gummipakning. Se også NKF og Norsk Vanns VA/Miljø-blad nr. 9.

Innsettes T-rør i kum over hovedledningen, skal innleggets utvendige hovedstengeventil anbringes i kummen. Kummen skal ha avløp.

Ved tilkobling i kum kan mellomring benyttes der det ligger til rette for det.

På brannventilens rørplugg tillates ikke tilknytning.

Anboringsarrangementet må anordnes slik at settingsskader/-brudd ikke oppstår. Dette gjelder for alle typer rør.

Tilknytningen skal i regelen ligge innenfor linjer trukket vinkelrett fra hovedledning mot eiendomsgrensene og om mulig ikke i gatekrysset.

Vanninnlegg må ikke føres til eller gjennom eksisterende offentlig kum for spillvann.

Når eksisterende tilknytning skal sløyfes, må det anborede parti på hovedledningen utkobles. Kommunen bestemmer valg av metode. Se for øvrig NKF og Norsk Vanns VA/Miljø-blad nr. 7.

2.4 Sikring mot forurensning

Vanninstallasjoner skal utføres slik at tilbakestrømning eller inn trennging av urene væsker, stoffer eller gasser ikke kan finne sted. Dette gjelder også for tilbakesuging eller inn trennging av vann fra andre vannkilder. Tilkopling av anordning for kjemisk, fysikalisk eller bakteriologisk forandring av vannets beskaffenhet tillates bare etter dispensasjon. Før vanninstallasjon tas i bruk, skal det rensynes og om nødvendig desinfiseres i samråd med kommunen.

Abonnementen plikter å sørge for at offentlige vannledninger er sikret mot tilbakestrømning i henhold til NS-EN 1717. Sikringsutstyr skal iht. standarden finnes både

- på alle tapesteder og ved alt utstyr tilkoblet eiendommens interne ledningsnett, og
- rett etter innvendig hovedstoppekran og før første avstikker.

Kravet gjelder også for midlertidige og provisoriske tilkoblinger. For eksisterende installasjoner skal standarden følges så langt kommunen anser det nødvendig etter en nærmere risikovurdering.

Andre typer sikring enn de som framgår av NS-EN 1717 kan benyttes dersom

- det skjer i henhold til beskrivelse i NKF og Norsk Vanns VA/Miljø-blad nr. 61
- det er gitt tillatelse fra aktuell etat i kommunen

Vannledning må ikke legges gjennom ledninger eller beholdere el. som kan bli fylt med avløpsvann eller med vann som inneholder smittestoffer eller giftige kjemikalier. Vannledning må ikke legges i rom hvor ledningene kan utsettes for skade.

Tappebatterier med anordning for regulering eller avstenging av utløpet skal forsynes med tilbakeslagsventil på kaldt- og varmtvannstilførsel. Se for øvrig NKF og Norsk Vanns VA/Miljø-blad nr. 61.

2.5 Stengeventiler

Enhver bygning skal ha innvendig hovedstengeventil plassert foran første avstikker. Hver leilighet skal i tillegg ha egen stengeventil.

Alle ledninger til utstyr som krever driftsmessig vedlikehold, skal relativt utstyres med stengeventil.

Slikledning skal ha utvendig, lett tilgjengelig og manøvrerbar stengeventil av sterk utførelse.

Stengeventil på offentlig hovedledning må bare manøvreres av dem som kommunen bemyndiger.

Stengeventiler skal være av godkjent type. Kuleventiler i dimensjon større enn DN 20 skal ha ratt/gir.

2.5.1 Utvendig hovedstengeventil

Utvendig hovedstengeventil av sterk utførelse (bakkekran) skal monteres så nær hovedledning som mulig, men ikke i kjørebane. Ved åpen bebyggelse skal stengeventiler plasseres like innenfor tomtegrense eller gjerde linje.

Ventilen skal kunne manøvreres fra terrenget. Spindel og varerør skal være slik utført at belastningstrykk ikke kan overføres til ledningen. Vareørret avsluttes i plan med terreng.

Anbringes hovedstengeventil like inntil gjerde, kan varerørets topp ligge ca. 300 mm over terreng.

Hovedstengeventil kan eventuelt plasseres i kurv, men ikke i kum for spilvann.

Som hovedregel tillates kun én stikkdedning til hver bygning. Når flere stikkledninger til en bygning forbindes med hverandre, må hver stikkledning forsynes med stengeventil og tilbakeslagsventil. Ved felles stikkledning må hver eiendom ha egen stengeventil i tillegg til felles stengeventil.

På husveggen eller annet fast sted skal det oppsettes et skilt eller merke som ved mål viser hovedstengeventilens beliggenhet. Skiltet eller merket skal være lett synlig til alle årstider.

Se for øvrig NKF og Norsk Vanns VA/Miljø-blad nr. 7.

2.5.2 Innvendige stengeventiler

- Stengeventiler monteres på følgende steder:
- På alle oppleggsledninger i større bygninger (over 2 etasjer). På kaldt- og varmtvannsledninger til hver leilighet eller på kaldt- og varmavansledninger for hver utstyrtsgruppe
 - Foran wc og spesielle apparater
 - Foran utvendige tappeventiler (hageventiler) og på ledninger til uoppvarmede rom

Alle stengeventiler må anbringes lett tilgjengelig og frostfritt.

Det må sørges for nødvendige uttappingsmuligheter.

Stengeventil tillates ikke anbrakt i innvendig stakelum.

2.6 Vannmåler

Hovedvannmåler plasseres frostfritt på et lett tilgjengelig sted for avlesing. Den skal monteres foran første avstikker og ved innvendig hovedstengeventil. Vannmåler monteres i konsoll.

Vannmåler tillates ikke anbrakt i stakelum. På hver side av vannmåleren skal det monteres en stengeventil med samme dimensjon som ledningen.

Vannmåleren må være lett utskifffbar.

Utvendig vannmålerkum skal være minst 1000 mm i diameter. Bunnen skal stoppes mot sluk med tilbakeslagsordning. Vannmålerne må monteres frostfritt.

2.7 Varmtvann

2.7.1 Temperatur

Tappested for varmt forbruksvann må ikke gi så høy vanntemperatur at noen skader seg. Dette kan gjøres ved bruk av blandearmaturer med temperatursperre.

Følgende maksimumstemperaturer anbefales på vann til bruk for personlig hygiene:

- barnehager, bygg for funksjonshemmede, trygdeboliger etc. 38 °C
- for øvrig 55 °C

2.7.2 Legionellabakterier

Legionellabakterier kan være et problem i vannforsyningssanlegg. Innanding av aerosoler inneholdende slike bakterier, for eksempel ved dusjing, kan forårsake alvorlig lungesykdom.

Bakteriene dør ved temperaturer over 60 °C. Varmtvannsanlegget bør derfor dimensioneres slik at varmtvannstemperaturen holder minst 60 °C i alle ledninger fram til bländesentraler. Interne ledningsnett bør generelt utformes og dimensioneres slik at varmtvannet holdes varmt og kaldtvannet kaldt, og slik at vannsirkulasjonen i alle ledninger er best mulig. Ledningsstrek etter bländesentraler og fram til tappepunkter der maksimumstemperaturen må begrenses pga. fare for skolding, må være kortest mulig.

Det bør legges til rette for forebyggende tiltak, for eksempel rengjøring, desinfisering og varmebehandling. Se for øvrig Folkehelseinstituttets veileding om forebygging av legionellasmitte.

2.7.3 Vannvarmere og sikkerhetsventiler

Alle vannvarmere skal på tilførselsledningen for kaldt vann forsynes med godkjent stengeventil.

Det skal nærmest vannvarmeren innsettes sikkerhetsventil innstilt på maks 9 bar (900 kPa) og mellom denne og stengeventilen en tilbakeslagsventil.

Sikkerhetsventilen kan eventuelt være montert direkte til forrådsmagasinet.

Direkte elektrisk oppvarmede vannvarmere skal utføres og monteres i oversynstennmælse med DSBS forskrifter.
Avløpet fra sikkerhetsventiler skal føres til sluk eller annen ustengbar avløpsinnretning.

Vannvarmere og kjeler skal ha en tilstrekkelig stor og lett tilgjengelig tommelåping, som forsynes med stengeventil. Også andre tommemuligheter kan tillates. Vannvarmere med indirekte oppvarming skal forsynes med tilstrekkelig stort eksapsjonskar.

Kommentar: For å forhindre skader etter installasjon av tilbakeslagsventil kan det installeres eksapsjonskar på tilførselsleidningen til berederen. Dette vil også bidra til at TEKs krav til energiøkonomisering blir ivaretatt.

På ekspansjonsledning må det ikke brukes stengeventiler. Eventuelt kan 3-veis vekselventil brukes.

2.8 Energiøkonomisering

Ved etablering av sanitærinstallasjoner bør det tilstrekkes at god energiøkonmisering blir ivaretatt.

- Kravet om at anlegg for varmt forbruksvann skal utføres slik at det fremmer god energiøkonomisering, kan tilfredsstilles ved
 - å isolere varmtvannsledninger og utstyr
 - å bruke ledningsmaterialer med liten varmeleddningsevne
 - å ha små avstander mellom vannvarmer og tappested
 - å begrense varmtvannsledningens innvendige volum
 - å bruke vannsparende sanitærtutstyr
 - å bruke direkte elektrisk oppvarmede vannvarmere ved tappepunkt
 - å benytte sirkulasjonsledning med pumpe
 - å benytte selvregulerende varmekabel på varmtvannsledningene

De to sistnevnte punktene er aktuelle på anlegg med spesielt lange ledningstrekkninger.

Varmtvannsberedere syrt med flytende eller gassformig brensel må ha forbrenningsvirkningsgrad på minst 90 %.

3 Avløp

3.1 Dimensjonering

Spillvannet skal kunne bortledes i takt med tilløpet, slik at det ikke kan skje oversvømmelser eller andre ulemper ved normal bruk av installasjonen.

Spillvannssystemet skal være slik at det ikke kan oppstå sug- eller trykksvingninger som kan bryte vannluftet i vannlåser.
Overvann og grunnvann må kunne bortledes slik at det ikke kan oppstå oversvømmelse eller andre ulemper ved dimensjonende regn- og snmeltevannsmengder for området. Kommunen kan fastsette nærmere regler om dette.

Dimensjonsbegrenselsene i de tekniske bestemmelsene gjelder utvendig målte rør. For dimensjonering gjelder innvendig diameter.

Krav til dimensjonering av avløpsledninger tilfredsstilles om ledningene dimensjoneres etter NS 3055.

3.1.1 Spillvannsledninger

Det tillates brukt kun godkjente avløpsrør som takavløpsledninger og uttreksledninger.

3.1.1.1 Spillvannsmengder

Det skal ved dimensjoneringen av spillvannsmengder benyttes de normalvannmengder som er oppgitt i tabell 13 for de enkelte utstyrsgjenstander.

3.1.1.2 Samtidighet

Maks. samtidig belastning tas ut av figur 7 på grunnlag av sum vannmengder etter tabell 13. For spesielle bygninger, så som vaskerier, industribygger, badeanlegg o.l., må samtidigheten fastsettes i hvert enkelt tilfelle.

Samtidig belastning på en ledningsstrekning kan aldri bli mindre enn normalvannmengden fra den utstyrsgjenstand som har størst avløpsmengde etter tabell 13.

3.1.1.3 Belastning av ventilerte spillvannsledninger

Stående ventilerte spillvannsledninger skal dimensjoneres etter tabell 14.

Liggende ventilerte spillvannsledninger skal dimensjoneres etter diagrammet i figur 8 for støpejernsrør og diagrammet i figur 9 for plastrør.

På diagrammet i figurene 8 og 9 viser den nedre avgrensninglinjen de minste fall som kan brukes for å oppnå sevrorensing.

På DN 90 nedfallsrør bør grenrør til wc monteres under øvrige grenrør i hver etasje.

Uavhengig av dimensjoner gitt i tabeller og diagrammer gjelder følgende begrensninger:

- Minste dimensjon på utvendig stikkledning er DN 110 (utvendig målt)
- Minste dimensjon på ventilert bunnledning under kjellergulv er DN 110, bortsett fra grenledning til ett enkelt opplegg eller utstyr. Minste dimensjon til ett opplegg eller ett utstyr er DN 75 for bunnledning.
- Minste dimensjon for wc-avløp er DN 90.

- Maksimalt antall wc som kan tilknyttes stående ventilert spillvannsledding, er
 - 6 wc med DN 90 ledning
 - 20 wc med DN 110 ledning
 - 55 wc med DN 135 stopjernsledning og DN 125 plastledning

3.1.1.4 Belastning av ikke-ventilerte spillvannsledninger

Ikke-ventilerte spillvannsledninger dimensjoneres etter tabell 16 på grunnlag av spillvannsmengdene fra sanitærinstallasjonene (se tabell 13) uten reduksjon for samtidighet. Tabellen angir også den maksimale lengden av liggende ledninger og den maksimale fallhøyden, begge regnet fra forgreningspunktet på den ventilerte ledningen, se figur 10 a.

Summen av lengdene av de enkelte liggende ledninger kan ikke være større enn 10 m målt fra forgreningspunktet fram til vertikalt under vannlåsen. Den maksimale fallhøyden kan tilsvarende ikke være større enn 4 m målt fra forgreningspunktet og opp til vannstanden i vannlåsen.

For de minste dimensjonene DN 25, 32 og 40 må det brukes overgang til større dimensjoner når de oppgitte lengder eller fallhøyder overskrides.

For wc-avløp kan forgrening på ikke-ventilert stående ledning bare skje opp til maks. 1 m vertikalt målt fra forgreningspunktet på den ventilerte ledningen, se figur 10 a. Andre detaljer for wc-avløp går fram av figur 10 b og c.

For ikke-ventilert bunnledning er minste tillatte dimensjon DN 75 og minste fall 1:60.

Spillvannsledning fra et sanitærrutstyr til et sluk e.l. (dvs. avløp uten selvstendig vannlås) skal i guly ha DN 32 dimensjon og opp til 0,9 l/s. For 0,3 l/s kan det brukes DN 25 dimensjon over gulv. Vannlåsens dimensjon uttas etter tabell 17.

Et DN 75 badeluk kan belastes med enten

- 1 badekar (0,9 l/s) eller vaskekakar (0,6 l/s) samt 3 utstyr à 0,3 l/s
- eller 3 dusjer à 0,4 l/s
- eller 6 servanter i serie à 0,3 l/s eller tilsvarende belastning

Alt utstyr skal stå i samme rom som sluket. Avløpet fra en servant i naborom i samme leilighet kan føres til sluket. Lydoverføring må da hindres ved ekstra vannlås med dimensjon DN 25 x 32.

- Plastsluk må bare brukes i forbindelse med vannett plastgulvbelegg, eller tetningsmembran i betonggulv. Felles sideledning tillates bare for utstyr i samme leilighet.

3.1.1.5 Ventilasjon

I enhver bygning skal avløpsnettet ha minst en ventilasjonsledning med fritt atmosfærisk utløp. Ventilasjonsledningen kan ikke ha mindre dimensjon enn største sideledning på opplegget.

Ventilasjonsledninger føres over tak og minst 2 000 mm til side for, eller 500 mm over, vindu eller ventilasjonstilførsel. Takavløp godkjennes ikke som ventilasjonsledning.
Forbindelsen mellom sideledning og sekundærventilasjonsledning skal ligge minst 300 mm høyere enn det utstyret som har avløp til sideledningen.

Minste dimensjon for ventilasjonsledning er DN 75 for sum normalvannmengde på maksimalt 5,0 l/s på nedfallsledningen. Dimensjonen må uansett ikke være mindre enn største dimensjon på sideledning som er tilknyttet nedfallsledningen.

For felleslufting av inntil 3 stående spillovannsledninger (nedfallsrør) brukes dimensjon DN 90. For felleslufting av flere enn 3 stående spillovannsledninger bruktes dimensjon DN 110.

Vakuumboliger («lufteventiler») må i boliger plasseres på loft og ellers i overensstemmelse med produktets godkjenningsbetingelser.
Ventilasjonsledninger i kalde rom bør isoleres.

3.1.2 Overvanns- og drenasledninger

Takvann og overflatevann (overvann) skal infiltreres i grunnen, ledes bort i eget avløp til vassdrag eller fordrøyes, og må ikke tilføres kommunens ledninger uten samtykke fra kommunen. Bortledning av overvann og drenasvann skal skje slik at det ikke oppstår oversvømmelse eller andre ulemper ved dimensjonerende regnintensitet.

3.1.2.1 Overvannsmengder

Overvannsledningenes belastning kan beregnes på grunnlag av sannsynlig maksimal regnintensitet for området og de forskjellige nedslagsfelters areal og beskaffenhet etter formelen:

$$Q = q (k_1 A_1 + k_2 A_2 + \dots)$$

3.1.3 Fellesledninger

Å fore overvann og spillvann i samme stikkledning vil normalt ikke bli til-latt.

hvor Q = belastning i l/s (største overvannsmengde)

q = maksimal dimensionerende regnintensitet i l/s m²

k_1, k_2 osv. = avløpskoeffisienter etter tabell 19

A_1, A_2 osv. = nedbørsarealer i m²

Kommentar: Det er store usikkerhetsmoment knyttet til beregning av overvannsmengde, og det kan være store geografiske/lokale variasjoner. For de fleste bygning-er/områder som omfattes av disse bestemmelser vil det være snakk om korte koncentrasjonstider, ofte i størrelsesordenen 2 min. Det anbefales å dimensionere for 20 års gjentaksintervall.

For lokal bestemmelse av dimensionerende regnintensitet anbefales det generelt å berytte NF-kurver fra Meteorologisk Institutt. Disse oppdateres løpende i forhold til regnhendelser som følge av klimaendringer.

Veilerende eksempel på regnintensitet i en «typisk østlandskommune» ved koncentrasjonstid på 2 min:

1 års gjentaksintervall: 0,02 l/s m²

20 års gjentaksintervall: 0,04 l/s m²

Ved gitt regnintensitet og areal kan største overvannsmengde eventuelt tas ut etter figur 11.

Når beregnet overvannsmengde krever rørdimensjon DN 200 eller større skal stikkledningen dimensioneres etter de regler som gjelder for hovedledninger i respektive kommune (i henhold til VA-norm eller lignende).

3.1.2.2 Belastning av overvannsledninger

Stående overvannsledninger (som ikke er utført som trykkledninger) dimensioneres etter tabell 20 for støpejernsrør og figur 13 for plastrør (diagrammets øvre del).

Med spesialutførte taksluk kan fabrikantens godkjente dimensjone-ringsmåte brukes.

Liggende overvannsledninger dimensioneres etter diagrammet i figur 12 for støpejernsrør og figur 13 for plastrør.

Minste tillatte dimensjon på utvendige, nedgravde ledninger er DN 110.

3.1.4 Trekninger

Ved stående spillvanns- og overvannsledninger hvor det inngår en liggende del (trekning), skal denne delen alltid dimensjoneres som liggende. Den stående delen av ledninger som er nedenfor trekningen, dimensjoneres prinsipielt som stående, men må ikke ha mindre dimensjon enn trekningen.

Avsatser etter NS 3066 regnes som stående ledning.

3.1.5 Retnings- og dimensjonsforandringer i bygning

Det er ikke tillatt å innnes nevne tverrsnittet i strømmingsretningen. Kommunen kan, i spesielle tilfeller og etter søknad, fravike dette kravet. Retnings-forandringer utføres med bend. Ved overgang fra stående ledning til liggende skal det brukes bend med stor radius eller 2 stk. 45° bend.

3.1.6 Tethetskrav

Avløpsledning må ha tilstrekkelig tetthet mot lekkasje ved maksimalt fore-kommende prøetrykk.

Det skal foretas trykksprøving for avløpsledning i henhold til NS-EN 1610 for utvendige ledninger og NS-EN 12056 for innvendige ledninger.

3.2 Utformelse

Avløpsledninger må legges slik at skadelige bruddpåkjenninger og varme-påkjenninger unngås.

Skjøter for rør, røredeler og utstyr mm. skal utføres slik at skjøtene får en kvalitet som mest mulig tilsvarer rørmaterialet.

Avløpsledninger må sikres mot frost.

Nødvendige inspekjsjons- og stakekummer må innsettes.

Sanitærinstallasjoner som har stengbare avløp, må ha overlop, unntatt når de plasseres i rom med sluk.

Til spillvannsledninger skal det bare føres spillyvann, mens overvann og drensvann skal føres til overvannsledninger. Som hovedregel legges stikk-ledningene som separatsystem, uavhengig av hovedledningssystemet. Dette gjelder også ved omlegging.

Alt overvann skal passere sandfang før det slippes inn på hovedledning.

Kommunen kan kreve tak- og overvann infiltrert i grunnen etter nærmere regler.

Avløpsinstallasjoner plasseres slik at det ikke oppstår skade på andre bygningsdeler, og slik at lekkasjer oppdages raskt og gjør minst mulig skade.

Ved planlegging og utførelse av slike installasjoner må det legges til rette for framtidig vedlikehold og utskifting. Det gjelder særlig for ledninger som ligger skjult i bygningskroppen.

3.2.1 Montering av avløpsledning i bygning

Det må påses at bærende bygningskonstruksjoner eller andre installasjoner ikke skades.

Strakeluker og vannlåser etc. skal være tilgjengelige.

Der hvor det er fare for kondensering, må ledningene varmeisoleres såfremt kondens antas å medføre ulempar. Kobberør som instøpes i gulv, skal isoleres.

Når stående ledninger blir lagt i slisser, skal sliss ved hvert gulv ha inspeksjonsåpning, dekket med avtakbar plate.

Stående ledninger skal forsynes med minst ett klammer i hver etasje. Om nødvendig forsynes ledningene med effektive forankringer.

Liggende stoppejernavløpsledninger over kjellergulv skal understøttes solidlike ved stående del og for øvrig med en avstand av ikke over 1,80 m. Plastledninger skal understøttes og festes slik at fall opprettholdes uten nedbøyning ved varmepåkjenning. Klammeravstanden på stående ledninger skal ikke være større enn ca. 20 ganger diametren og på liggende ledninger ca. 10 ganger diametren, og skal for øvrig avpasses materialtype og dimensjon.

Bunnledninger av plast skal legges på fundament av friksjonsmasser (av finpukk) med kornstørrelse 4–16 mm. Det skal være minimum 100 mm sjikt av finpukk under, over og til side for ytterkant av røret, eller vis tilsvarende betongomstøp. Minste tillatte overdekning over topp rør (for liggende bunnledning) til ferdig gulv er 100 mm.

Når ledninger føres gjennom en branncelle, må gjennomføringen tettes med godkjent materiale. Rørledninger av ikke-godkjent materiale kan bare føres gjennom en branncelle når det treffes betryggende tiltak for å hindre sprengning av brann, jf. byggeforskriften og brannforskriftene.

3.2.2 Legging av avløpsledning i grøfter

Avløpsledninger tillates ikke lagt under fundamenter for piper, kjeler etc. Ved separatsystem skal overvannsledningen legges til venstre for spill-vannsledningen, sett mot strømningstreningen.

Frostfri dybde oppgis av kommunen.

Leidninger gjennom grunnmur skal som hovedregel ikke stoppes fast, men legges med god klarling. Leidninger skal normalt legges vinkelrett gjennom grunnmur. Når det er fare for at grunnvann, gass, jordmasser etc. kan trenge inn i bygningen langs rørene, skal de stoppes fast i grunnmuren. Leidninger med muffe skal ha muffe (ledd) ved utsiden av grunnmuren. Leidninger uten muffe skal føres gjennom grunnmuren i varerør med tykk, elastisk pakning av gummi. Vareøret stoppes fast i grunnmuren.

Se også NKF og Norsk Vanns VA/Miljø-blad nr. 9.

I aggressiv grunn (syreholdig jord, alunskeifer e.l.) skal rørene isoleres slik at skade ikke oppstår.

Fundamentering, legging og omfylling av rør, samt gjentylling av grøft skal for øvrig skje i samsvar med bestemmelserne i pkt. 2.3.2.

Store private ledninger med dimensjon DN 200 eller større, som går til flere abonnenter og som må karakteriseres som hovedledninger, skal ha beliggenhet og utføres i samsvar med de bestemmelser som gjelder for anlegg av hovedledninger.

Jf. NKF og Norsk Vanns VA/Miljø-blad nr. 5 og 6.

3.2.3 Sammenslutninger av ledninger

På liggende ledninger skal maks. grensvinkel være 67,5°. Fortrinnsvis skal 45° brukes. Dobbelt grenrør tillates ikke. På stående ledning må maks. grenrørsinkel være 88°.

3.2.4 Kummer

Kummer som er dype (over 2000 mm) skal ha godkjent nedstigningsordning.

Utendørs kummer bør plasseres minst 1000 mm fra grunnmur.

På trafikkarealer skal det brukes kumlokk og rammer av støpejern i henhold til NS 1990, 1991, 1992, 1995 og NS-EN 124.

3.2.5 Stake-/spylepunkt

Spillvanns- og overvannsledning skal ha separate stakekummer.

Spillvannsledning skal være tilstrekkelig selvrensende slik at slamavleiring i rørledningen blir minimal. Det skal monteres stakeanordning på følgende steder:

- Ett stakepunkt for stikkledninger
- For utvendig spillvannsledninger maks. 40 m mellom stakepunktene, men maks. 20 m til første kum etter forgrening med hovedledning
- For utvendige overvannsledninger maks. 80 m mellom stakepunktene maks. 40 m til første kum
- For innvendige spillvannsledninger maks. 20 m mellom stakepunktene maks. 40 m mellom stakepunktene
- Ved vinkelendringer på til sammen 90° eller mer

Innvendige stakekummer skal, når de er firkantede, være minimum 600 x 600 mm for inntil 750 mm dybde. For øvrig tilpasses størrelsen etter dybden. Innvendige stakepunkt kan eventuelt være 45° grenør med ters i gulnivå. Maksimum en forgrening er tillatt for innvendig stakepunkt.

Stakerør skal anbringes på alle stående ledninger like over liggende ledninger. Ved trekninger, unntatt avsatsrør, anbringes stakerør like over trekningene.

Som stakeordning i bygninger godkjennes, foruten stakekum, stakerør og tersett grenør.

Istedentfor innvendig stakekum kan det brukes utvendig stakekum i en avstand av maksimum 2,0 m fra grunnmur. Samtige opplegg samt liggende ledninger på over 300 mm skal ha stakeluke ved gulnivå.

Utvendige stikkledninger skal forsynes med minimum ett stakepunkt eller kum, samt på vinkelendringer 90 grader.

Det kan brukes prefabrikkerte typegodkjente stakekummer med mindre kumdiameter.

Dersom det brukes utvendige stakekummer av betong, skal diameter være minst 1200 m.

3.2.6 Overvannssluk

Overvann fra vei og gårdsplate skal passere sandfang med minimum 1000 mm diameter før det slippes inn på hovedledning. Vinkelvannlås i sandfangskummer skal ha samme dimensjon som utløpsledning. Sandfangsdybde skal være min. 300 mm. Vinkelvannlås er min. 100 mm. Hjelpesluk uten sandfang og vannlås kan også benyttes i tilknytning til overvannskum.

Minste dimensjon på avløpsledning fra overvannssluk er DN 110. Bunn utløp (vannstand) skal ligge minst 100 mm over topp hovedovervannsledning, målt fra forgreningspunktet.

- Det kan brukes prefabrikkerte typegodkjente overvannssluk med mindre kumdiameter.

3.2.7 Drenskum

Drenskum av betong skal være minst 1000 mm i diameter og forsynes med 100 mm vinkelvannlås. Prefabrikkerte typegodkjente drenskummer kan utføres med mindre kumdiameter.

Fortrinnsvis skal kun drensvann føres til drenskum.

Når takvann føres til drenskum, gjøres det med separat ledning, og avlopet må dimensjoneres for dette.

Bunnen av drensrøret ved innløp i kummen skal ligge minst 150 mm over vannstand (utløpets innvendige bunn). Sandfanget skal være 300 mm dypt.

Drenskum plasseres som regel utvendig og forsynes med tett lokk og om nødvendig kjøresterket.

Minste dimensjon på avløpsledning fra drenskum er DN 110.

Bunn utløp (vannstand) i drenskum skal ligge minst 100 mm over topp hovedovervannsledning målt fra forgreningspunktet i gata.

3.2.8 Pumpekum

Plassbygde pumpekummer skal være minst 1000 mm i diameter eller minst 1000 x 1000 mm i firkant og utføres vanntett.

Det skal brukes elektrisk drevet pumpe med automatisk igangsetting.
Det må være varslingsanordning ved pumpestopp (feil).
Ved to eller flere brukere av samme pumpekum, må hver boenhet varses ved pumpefeil.

I gravitasjonspunktet på pumpeledningen må det monteres kum for avlastning av pumpetrykket mot hovedledning.

Det tillates ikke nødoverløp i pumpekum for spillvann.

Pumpekum for overvann bør utsyres med ejektor eller tisvarende. Pumpaledningen skal sikres mot tilbakleslag.

Pumpekum monteres og forsynes med tett lokk av stålplater, støpejern eller annet godkjent materiale. Kum for spillvann må ventileres.

Typegodkjente komplette pumpeanlegg må installeres i overensstemmelse med fabrikantens godkjente monteringsanvisning.

3.2.9 Tilknytning til hovedledning

Kommunen bestemmer hvilken metode som skal benyttes for tilknytning til offentlig ledning og kan stille krav til innmåling (koordinatfesting) av tilknytningspunkt.

Minsteavstand mellom tilknytningspunktene bestemmes av kommunen. Stikkledninger knyttes til hovedledning i offentlig kum. Det forlanges ikke kum ved hver tilknytning. Når eksisterende eller planlagt kum på hovedledningen ligger til rette for tilknytning, skal denne tilknytningen foretas i kummen.

Stikkledningene knyttes til hovedledning med grenrør, sadelstykke med eller uten klammer eller kort muffer, avhengig av hovedledningens størrelse og materiale. Se NKF og Norsk Vanns VA/Miljø-blad nr. 33. På hovedledning $d \leq DN\ 600$ skal stikkledningen føres inn i øvre halvdel. På hovedledning $d > DN\ 600$ skal stikkledningen føres inn i øvre trekkedel.

Hull på hovedledninger skal utføres med kjerneboring. På hovedledninger med $d > DN\ 800$ kan innføringsvinkelen være 90° og ved mindre dimensjoner 45° . Stikkledningen må ikke noe sted stikke inn i hovedledningens fri gjennomløp. Se også NKF og Norsk Vanns VA/Miljø-blad nr. 33. Ved tilknytning til kum skal stikkledningen ha muffle (ledd) ved utsiden av kumvegg. Se også NKF og Norsk Vanns VA/Miljø-blad nr. 9.

Når en tilknytning skal opphøre, må stikkledningen plugges nærmest hovedledningen eller der kommunen anviser.

3.3 Beskyttelse mot luftproblemer

Enver sanitærinstallasjon som er knyttet direkte til avløpsanlegget, skal ha vannlås så nært installasjonen som mulig.

Vannlåsene skal være selvrensende eller lett rensbare. I bygning skal enhver avløpsanordning for spillvann ha tilførsel av vann slik at vannlåsene alltid kan være vannfylt.

Overvanns- og grunnvannsinstallasjoner må forsynes med vannlås såfremt luftlemper kan forventes å oppstå.

Vannlåsene skal dimensjoneres slik at inn- og utløpet svarer til tabell 17. Lukningshøyden skal være minst 50 mm for sanitærinstallasjoner.

Sluk i badstue skal ikke ha vannlås, men avløpet føres til sluk med vannlås, ev. nærmeste sluk i naborom (f.eks. baderom).

Nedfallsledning for takvann som er tilknyttet ledning som også fører spillvann, skal passere vannlås dersom nedløpet ligger mindre enn 2000 mm til side for eller mindre enn 500 mm over vindu/oppholdssted.

Avløp fra balkong kan føres direkte til taknedløp når avløpet fra dette passerer en vannlås. Untaket er når taknedløp føres til utkast på terreng.

Avløp fra lyskasser, utvendig trappenedgang og nedkjørsler skal passere vannlås. Et areal et < 5 m², kan avløpet tilkoples bygningens drenør uten vannlås, men sluket skal ha sandfang.

3.4 Beskyttelse mot slamavleiring

Avløpsledninger må legges på en slik måte og med slik fall at slamavleiringen o.l. umgås i størst mulig grad. Ledningssystemet må forsynes med renseanordninger i et omfang som gjør det mulig å kunne stake og rense systemet ved behov. Se for øvrig pkt. 3.2.5.

Spillvannsledning skal være tilstrekkelig selvrensende slik at slamavleiring i rørledningen blir minimal.

Under byggearbeider skal avrenning fra anleggsområder ikke føres til hovedledninger uten spesiell tillatelse fra kommunen.

3.5 Beskyttelse mot tilbakeslag fra hovedledninger og inntringer av høyvann

Vannstand i laveste monterte vannlås og innvendige kummer og tanker må ligge minst 900 mm høyere enn innvendig topp hovedledning målt i stikkledningens forgreningspunkt på hovedledning. Dersom avløpsvannet pumpes, gjelder tilsvarende høydekrav målt til det høyeste gravitasjonspunktet på pumpeløftet. Der hovedledning er forutsatt å fungere med overtrykk, regnes denne høyden fra beregnet trykklinje på hovedledning ved stikkledningens forgrenning.

Vannstand i utvendige kummer og tanker må ligge minst 100 mm over innvendig topp hovedkloakkledning målt i stikkledningenes forgrening på denne.

For å hindre oversvømmelse av sjøvann fra kommunens ledning for avløpsvann, må den lavest monterte avløpsåpningen (vannlås i utstyr og vannstand i kummer og tanker) ikke ligge lavere enn den største høyvannstand som fastsettes av kommunen i forhold til kommunenes offisielle nullnivå for kartverk og oppmåling. Kravet til 900 mm overhøyde som beskrevet ovenfor gjelder uansett.

Kan avløpet ikke føres med naturlig fall og nødvendig overhøyde til hovedledning, sjø eller elv, skal avløpsvannet føres til kum, hvorfra det pumpes opp i avløpssystemet. Spillvann og overvann skal føres til hver sin pumpekum. Slike systemer må sikres mot oppstuvning ved strømbrudd, pumpehavari e.l.

Andre løsninger enn pumping kan godkjennes av kommunen etter særskilt søknad.

3.7 Utskillere og renseanlegg

Utskillere og renseanlegg må plasseres på hensiktsmessig og lett tilgjengelig sted for vedlikehold og tömming.

3.7.1 Olje- og bensinutskillere

Olje- og bensinutskillere skal dimensioneres og utføres i overensstemmelse med gjeldende forskrifter, utslippstilateler og eventuelle øvrige vilkår.

Avløp til utskiller skal ikke ha vannlås. Avløpsterskel fra oljeutskiller må ha samme hoydeforhold til hovedledning som bestemt for laveste vannlås, if. pkt. 3.5.

Overvann, drengsvann og spillvann fra andre installasjoner tillates ikke ført til olje- og bensinutskiller. Utvendig blyvaskelass må avgrenses fra øvrig terreng slik at overvann fra tilstøtende terrenn ikke kan renne inn i utskilleren. Plassen tilpasses antall biler som kan vaskes samtidig. Ved utskillerens utløp må det settes en inspeksjonskum. Avløp føres til spillvannsledning.

3.7.2 Fettutskillere

Fettutskillere skal dimensjoneres og driftes i henhold til NS-EN 1825-1 og 1825-2. For øvrig henvises det til forurensningsforskriftens kapittel 15A-4 og eventuell kommunal forskrift om fettutskillere.

Innendørs utskillere skal om mulig plasseres i kjeller i eget oppvarmet, men frostfritt og ventilert rom som er lett tilgjengelig. Utskilleren skal ha luff- og vannrett lokk.

Utskillere skal bare tilføres fettholdig avløpsvann. Tilløpet skal luftes. Eventuell tilkopling til annen luftledning for spillvann skal være minst 300 mm over øverste utstyr.

En slik separat lufting kan ofte bli svært kostbar, særlig ved installasjon i eksisterende bygning. I slike tilfeller kan lufting via tilløpsledningen godtas hvis ledningen ikke er for lang. Lengden på tilførselsrøret må ikke overskride 10 m.

Hvis det er fare for at utskilleren kan tömmes ved hevertvirking, skal utløpsledningen forsynes med luftledning med minst DN 50 dimensjon. Den føres inn på tilløpsledningen 300 mm over øverste monterte utstyr.

3.6 Renovering av avløpsledninger

Renovering av avløpsledninger med små dimensjoner bør utføres med utblokking og inntrekking av ny ledning slik at minstedimensjonen opprettholdes.

I spesielle tilfeller vil kommunen etter nærmere vurdering kunne godta renovering med løsninger som i bare liten grad reduserer tverrsnittet (strømpeløsninger).

Dette bortfaller hvis utløpsdykker/skillevegg er forsynt med lufterør inne i selve utskilleren.

Vedlegg

3.7.3 Øvrige utskillere

Der hvor det er fare for at avløpsvannet kan inneholde giftige, korrosive, veksthemmende væsker eller stoffer, må det installeres betryggende nøytraliseringssanlegg. Anleggene må godkjennes i hvert enkelt tilfelle. Det henvises til forurensningsforskriftens kap. 15 og 15a. Se også administrative bestemmelser pkt. 3.12.

Tappested	Normalvannmengder l/s	
	kaldt	varmt
Drikkefontene	0,05	–
Klossetsistene	0,1	–
Servantbatteri	0,1	0,1
Bidébatteri	0,1	0,1
Tappeventil/slangekran (innendørs)	0,2	0,2
Oppvaskbatteri	0,2	0,2
Batteri til utslagsvask og til skyllekar/vaskekar	0,2	0,2
Dusjebatteri	0,2	0,2
Vaskemaskin til husholdninger	0,2	0,2
Oppvaskmaskin til husholdninger	0,2	–
Badebatteri	0,3	0,3
Hagekran, gårdskran	0,4	–
Spyleventil for urinaler	0,4 ¹⁾	–
Spyleventil for WC	1,3 ¹⁾	–
Prefabrikkert dusjlosning m. flere hoder	<i>Må undersøkes i hvert enkelt tilfelle.</i>	

1) For flere spyleventiler i serie regnes de øvrige med 0,2 l/s i tillegg som samtidighet. For urinaler regnes 0,2 l/s i tillegg pr. 0,60 m.

Tabell 1. Normalvannmengder for tappesteder (Nm.)